

หรือเรื่องนั้นให้มาก ๆ ไว้ การศึกษาหรือการเล่าเรียนก็สรุปรวมอยู่ในข้อการฟังนี้ด้วยเหมือนกัน

๒. กิรตนะ เป็นการย่อยในลำดับต่อมา คือหลังจากที่ได้ฟังมาแล้วก็ควรจะบอกกล่าวหรือประกาศเกียรติให้เป็นที่ปรากฏทั่วไป หรือมีฉะนั้นก็พิจารณาตรวจสอบอภิปรายหาข้อยุติในสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมาแล้วนั้น ๆ ให้เป็นที่เข้าใจกันอย่างแจ่มแจ้งโดยปราศจากข้อสงสัย

๓. สุมานะ ได้แก่ การหมั่นคิดหมั่นพิจารณาไตร่ตรองในสิ่งที่ได้ฟังมาแล้วและฝึกฝนจดจำไว้โดยใช้จินตนาการบ่อย ๆ เพื่อให้ความรู้ความคิดนั้นแตกฉานมากยิ่งขึ้น

๔. จรณแสวา หรือบางที่เรียกสั้น ๆ ว่า “แสวา” จรณ แปลว่า เทำหรือผ่าทำ แสวา แปลว่า การรับใช้ เพราะฉะนั้นเมื่อรวม ๒ คำเข้าด้วยกันแล้วก็หมายถึงประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนโดยอยู่ที่ใกล้ ๆ ผ่าเทำ หรืออยู่แทบเท้าของพระเป็นเจ้า

๕. ปูชา คือ การทำสักการบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระปรมัตมมัน (พระพรหม) หรือกระทำการใด ๆ ก็ได้ที่ได้ตั้งใจไว้แล้ว ด้วยความนับถือและเคารพบูชา

๖. วนุทนา คือการนอบน้อมกราบไหว้

๗. ทาสย คือ ภาวะแห่งความเป็นทาส คนเราควรถือว่าตนเป็นทาสของพระเป็นเจ้าเสมอ เพราะฉะนั้น ก็ควรปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระปรมัตมมันไม่ว่าจะอยู่ใกล้ไกลขนาดไหนก็ตาม มีบ่งควรจะให้หัดคำสั่งสอนของพระเป็นเจ้าแม้แต่ประการหนึ่งประการใด

๘. สหย คือ ภาวะแห่งความเป็นเพื่อน หมายความว่าให้ถือว่าพระปรมัตมมันเป็นมิตรที่ดีที่สุด เพราะฉะนั้น เราควรปฏิบัติต่อพระพรหมเสมือนเป็นมิตรที่ดี และเป็นเพื่อนที่อยู่ใกล้ชิดตัวเราตลอดเวลา ด้วยเหตุที่พระปรมัตมมันอยู่ใกล้ชิดตัวเราตลอดเวลานี้เอง เราจึงควรพยายามกระทำแต่ความดีเท่านั้น เมื่อใดที่เราทำความชั่ว เมื่อนั้นก็อาจเป็นสาเหตุให้มิตรที่ดีของเราคือพระพรหมต้องจากเราไปได้ และใครจะเชื่อได้ว่าในอนาคตเราอาจจะต้องไปเกิดเป็นสัตว์อื่นในภพอื่น แล้วเราจะมีโอกาสมาปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าวมานี้ได้หรือไม่ ในกรณีดังกล่าวจึงต้องตั้งอยู่ในความไม่ประมาทเสมอ

ส่วนชุณานและวิชุนานไม่มี ภกตินั้นก็ต้องกลายเป็นอัมพาต ทำอะไรไม่ได้แม้แต่จะเคลื่อนไหว จะทำได้ก็แค่การนั่งร้องไห้เท่านั้น แต่โลกนี้ยังมีอะไรแปลกประหลาดมหัศจรรย์อยู่เหมือนกัน บางทีการนั่งร้องไห้นี้อาจได้ผลอย่างที่ไม่มีการคาดคิดก็เป็นได้ นั่นเป็นเพราะทฤษฎีแห่งอวตารวาท คือการจุติของเทพดาหรือการถือกำเนิดมาในร่างของพระวิษณุ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้า ยังมีอยู่และเป็นที่เชื่อถือกันอย่างแน่นแฟ้น ว่าสามารถช่วยปกป้องรักษาผู้ทุกข์พลภาพได้

มนุษยชาติจะพบความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่ได้ ถ้าสามารถนำเอาชุณาน วิชุนาน และภกติทั้ง ๓ ประการนี้มาใช้ในชีวิตจริง ๆ ท่านจะปลดปล่อยจากความเศร้าใจ และความยากลำบากนานัปการ การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์ ก็จะมีแต่ความเจริญก้าวหน้าทั้งในส่วนตัว ในครอบครัว ในสมาคมหรือสังคม และกว้างขวางออกไปตลอดถึงระหว่างประเทศชาติ และทั่วโลกด้วย

๒.๓ หลักวรรณกรรม

ในพระคัมภีร์ต่าง ๆ ของศาสนาพราหมณ์—ฮินดูได้สอนไว้ว่า การกระทำทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าจะให้ได้ผลสำเร็จตามความประสงค์แล้ว ควรจะต้องประกอบพร้อมด้วยองค์ ๓ คือ ชุณาน วิชุนาน และ ภกติ จะขาดอันใดอันหนึ่งไปเสียมิได้ ถ้าหากมนุษย์เราต้องการจะเข้าให้ถึงองค์คุณทั้ง ๓ แห่งการปฏิบัติทางกรรมโยคแล้ว มนุษย์เราก็ควรจะมีหลักทางวรรณะเข้าประกอบด้วย เพราะถ้าไม่มีหลักทางวรรณะเข้าประกอบ ก็อาจกระทำการไม่สำเร็จได้ หรือถึงจะสำเร็จก็อาจไม่ได้ผลดี เพราะขาดหลักที่สำคัญอันเปรียบเหมือนรากแก้วของต้นไม้ใหญ่ไปเสียหลักหนึ่ง การกระทำตามหลักของวรรณะที่เป็นไปอย่างเหมาะสมด้วยแล้วนั้น ย่อมจะยังบังเกิดสุภผลดีมากยิ่งขึ้น

ในศัพท์านุกรมภาษาสันสกฤต คำว่า “วรรณะ” แปลว่า สี อักษร ชาติ กำเนิด ลักษณะ คุณสมบัติ รูป ประเภท เป็นต้น แต่ในที่นี้ควรจะมีความหมายว่า “ลักษณะ” หรือ “คุณสมบัติ” มากกว่าอย่างอื่น เพราะเป็นการตีความตามความหมายของพระเวท ยกตัวอย่างเช่นวรรณะพราหมณ์ หมายถึงผู้มีลักษณะเป็นพราหมณ์ หรือผู้ที่มีคุณสมบัติ

เป็นพราหมณ์ เป็นต้น แม้วรรณะอื่น ๆ อีก ๓ วรรณะก็มีลักษณะหรือคุณสมบัติของความเป็นเช่นนั้น ๆ ในคัมภีร์พระเวทสอนไว้ว่า มนุษยชาติแบ่งออกได้เป็น ๔ วรรณะใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ วรรณะพราหมณ์ ย่อมมีลักษณะเป็นพราหมณ์ ผู้ใดที่มีลักษณะกษัตริย์ ผู้นั้นก็เป็นวรรณะกษัตริย์ ผู้ใดมีลักษณะแพศย์ ผู้นั้นก็เป็นวรรณะแพศย์ หากผู้ใดมีลักษณะศูทร ผู้นั้นก็เป็นวรรณะศูทร

พราหมณ์

คำว่า “พราหมณ์” หมายถึง ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพระพรหม พระเวท และอาตมา ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ บอกไว้ว่า ผู้ใดผู้หนึ่งมีลักษณะ ๑๑ ประการดังต่อไปนี้ ผู้นั้นย่อมเป็นพราหมณ์ หรือกล่าวอีกทีก็คือ ผู้เป็นพราหมณ์ย่อมมีลักษณะ ๑๑ ประการตามธรรมชาติ คือ สม ทม ตป เสาจ สนโดษ กุชมา สรลา ชุณาน ทยา อาสุติกตา และ สตุย ซึ่งแต่ละข้อมีความหมายดังต่อไปนี้

๑. สม หมายถึง สุภาพ ภายในจิตใจไม่มีความยุ่งยาก หรือปั่นป่วนด้วย กาม โกรธ โลภ หลง แม้แต่ประการใด เป็นธรรมชาติของเขาดูนั้น เช่นนั้นเอง แม้ตั้งแต่วัยเด็กมา ความวิกลจริตยุ่งยากปั่นป่วนภายในจิตใจของบุคคลเช่นนี้ก็ไม่เกิดง่าย

๒. ทม หมายถึง สภาพที่จิตใจได้รับการระงับไว้แล้ว กล่าวคือรู้จักข่มจิตใจของตนด้วยความสำนึกในเมตตา และมีสติอยู่เสมอ รู้จักมีจิตใจดกกลั่นไม่ปล่อยให้หวั่นไหวไปตามอารมณ์ได้ง่าย ๆ

๓. ตป ตามศัพท์แปลว่า ความร้อน หรือ การร้อน แต่ในที่นี้มีความหมายว่า ผักไผ่แต่ในความประพฤติในอันที่จะหาความรู้ หาความจริง และพยายามแต่จะให้ประสบผลสำเร็จในการหาความรู้และความจริงนั้น ไม่ว่าจะต้องผจญกับความยากลำบากสักเพียงไร ก็พยายามพากเพียรจนสำเร็จผลให้จงได้

๔. เสาจ แปลตามศัพท์ว่า ความบริสุทธิ์ หมายถึง การทำตนเองให้เป็นผู้มีคุณบริสุทธิ์ทั้งจิตใจและร่างกาย

๕. สนโดษ หมายถึง สภาพที่พอใจ หรือมีความสุขอยู่แล้วในทางสันติ

๖. กุชมา หมายถึง ความอดกลั่น หรือความอดโทษ มีความพากเพียรพยายามและอดทน โดยถือเอาความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง

๗. สรลดา แปลว่า ความซื่อหรือความตรงโดยนัย คือทั้งพูดตรงและทำตรง
 ๘. ชยฺยาน แปลว่า ความรู้ ความเห็น ความชอบ ความถูกต้อง หรือความวิเวก
 ในที่นี้ หมายถึงความชอบทางการศึกษาหาความรู้

๙. ทยา หมายถึง ความมีเมตตากรุณาต่อสัตว์ทั้งหลาย

๑๐. อาสติกตา ได้แก่ การมีความเชื่อถือ ไว้วางใจ และมอบความจงรักภักดีไว้ต่อ
 พระพรหม ตลอดจนเชื่อถือตามคำสั่งสอนของพระพรหม

๑๑. สตย แปลตามศัพท์ว่า จริง หรือความจริง หรือศุทธมติ คือ ความเห็นอัน
 บริสุทธิ์ใจ หรือความเห็นอันสุจริต กล่าวคือ ควรแสดงความซื่อสัตย์ต่อกันและกัน จน
 ถึงทำให้เป็นที่ไว้วางใจกัน และเชื่อใจกันได้

เหล่านี้คือ ข้อที่ควรประพฤติปฏิบัติ หรือลักษณะความประพฤติของชนในวรรณะ
 พราหมณ์ กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งก็คือ ธรรมะของพราหมณ์ นั้นเอง นอกจากนี้ในพระ-
 ธรรมศาสตร์ได้มีการกำหนดการกระทำของชนในแต่ละวรรณะไว้ด้วยว่า วรรณะใดมีการ
 กระทำชนิดไหนบ้าง ที่ชนในวรรณะนั้นจะพึงกระทำได้ โดยไม่เสื่อมเสีย และโดยสมควร
 ทั้งนี้บัญญัติไว้เพื่อความสะดวกในการครองชีพของชนแต่ละวรรณะ เช่น ชนวรรณะ
 พราหมณ์นั้นมีสิทธิหรือมีหน้าที่ ที่จะกระทำได้ถึง ๖ ประการ คือ

๑. ปจฺณ ได้แก่ การรับการศึกษาชั้นสูง และการพยายามแสวงหาความจริง
  ๒. ปาจฺณ ได้แก่ การให้การศึกษาแก่ผู้อื่น เช่น เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นต้น
  ๓. ยชน ได้แก่ การทำพิธีบูชาต่าง ๆ เช่น ประกอบยัญญกรรม และจัดพิธี
 การกุศลต่าง ๆ ด้วยตนเอง คือเป็นเจ้าภาพเอง โดยเชิญพราหมณ์อื่นมาประกอบพิธี
  ๔. ยาชน ได้แก่ การทำพิธีบูชาต่าง ๆ เช่น พิธียัญญกรรม และพิธีการกุศล
 ใด ๆ ตามความประสงค์ของผู้อื่น ที่มีจิตศรัทธาใคร่จะให้ประกอบพิธีกรรมใด ๆ ให้แก่เขา
  ๕. ทาน ได้แก่ การทำบุญให้ทานแก่ผู้อื่นตามกำลังเท่าที่จะสามารถทำได้
  ๖. ปรดิคุรห ได้แก่ การรับทักษิณาทานหรือของทำบุญจากผู้มีจิตศรัทธา
- นอกจากสิทธิและหน้าที่ทั้ง ๖ ประการ ดังกล่าวแล้ว หากจำเป็น กล่าวคือในยาม
 วิบัติกาลคราวคับขันหรือในยามยากลำบาก ผู้ที่แม้เป็นพราหมณ์ก็อาจประกอบภารกิจกรรม
 การค้าขาย หรือธุรกิจอื่น ๆ อีกได้ เพื่อการครองชีพที่สมควรให้ชีวิตตั้งอยู่ได้

กษัตริย์

คำว่า "กษัตริย์" แปลว่า นักรบหรือผู้ป้องกันภัย เป็นวรรณะที่ ๒ รองจากวรรณะพราหมณ์ในศาสนาพราหมณ์—ฮินดู วรรณะกษัตริย์นี้มีสิทธิปกครองประเทศชาติ ในคัมภีร์ธรรมศาสตร์บ่งไว้ว่า ผู้ใดผู้หนึ่งมีลักษณะ ๑๑ ประการดังต่อไปนี้ ผู้นั้นย่อมเป็นกษัตริย์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้เป็นกษัตริย์ย่อมมีลักษณะ ๑๑ ประการตามธรรมชาติ คือ สุตา วีรย ไรรย เตช ทาน ทม กุชมา พราหมณภักติ ปุรสุนดา รักษากาว และ ศคฺย ซึ่งมีความหมายดังนี้

๑. สุตา แปลว่า ความกล้าหาญ ผู้เป็นวรรณะกษัตริย์ควรจะเป็นผู้มีความกล้าหาญและเข้มแข็งเป็นวีรบุรุษในหมู่ชนได้ ไม่รู้จักมีความขลาดกลัว

๒. วีรย แปลว่า แรงหรือกำลัง หรืออำนาจ ความเพียร ความมั่นคงในการรู้เผชิญภัย ตลอดจนความมั่นคงในการรบทัพจับศึก ผู้อยู่ในวรรณะกษัตริย์ควรมีลักษณะเช่นนี้ด้วย

๓. ไรรย แปลว่า ความมั่นคง ไม่รู้จักเบื่อหน่ายท้อถอย มีแต่ความเพียรพยายามอย่างมั่นคงอยู่เสมอเป็นนิตย์

๔. เตช ตามศัพท์แปลว่า ความร้อน หรือร้อน แต่ในที่นี้หมายถึงความมียศและเกียรติ กล่าวคือรู้จักใช้อำนาจเท่าที่มีอยู่แล้วในทางที่ถูกต้องและสุจริต เพราะฉะนั้นผู้ที่จะได้ชื่อว่าเป็นกษัตริย์ ควรจะเป็นผู้ที่ตั้งอยู่ในความสุจริตทุกประการ

๕. ทาน แปลว่า การให้ หมายถึง ความมีจิตใจที่เต็มไปด้วยอุปการะ และชอบทำการอุปถัมภ์บำรุงแก่ผู้อื่นอยู่เสมอเป็นนิตย์ คือชอบทำบุญ ฝึกฝนในการทำบุญการกุศล

๖. ทม	}	๒ ข้อนี้แห่งลักษณะโดยธรรมชาติของกษัตริย์ ซึ่งเหมือนกันกับ
๗. กุชมา		๒ ลักษณะโดยธรรมชาติแห่งพราหมณ์

๘. พราหมณภักติ แปลว่า ความภักดีต่อพราหมณ์ ขึ้นชื่อว่าวรรณะกษัตริย์แล้วควรนับถือวรรณะพราหมณ์อยู่เสมอ

๙. ปุรสุนดา แปลว่า ความร่าเริงยินดี คือความไม่รู้จักวิตกกังวล และยิ่งไปกว่านั้นก็คือแสดงความยินดี และก่อให้เกิดความปลื้มปิติแก่ผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นบังเกิดความยินดีเปรมใจไปด้วย

๑๐. รุกษาภาว หมายถึง การเตรียมตัวพร้อมอยู่เสมอในอันที่จะปกป้องรักษาประเทศชาติและช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอ หรือเพื่อรักษาความยุติธรรม

๑๑. สตุย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อสุดท้ายแห่งธรรมชาติและลักษณะของพราหมณ์

เหล่านี้คือ ข้อที่ควรประพฤติปฏิบัติ หรือลักษณะของชนในวรรณะกษัตริย์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ธรรมชาติของกษัตริย์ ผู้เป็นวรรณะกษัตริย์ควรฝึกให้เป็นนิสัยติดตนไปโดยธรรมชาติ นอกจากนั้นแล้วผู้เป็นวรรณะกษัตริย์ ควรมีการกระทำกำหนดไว้ด้วยว่าหน้าที่ของตนก็คือ ๔ ประการนี้ กล่าวคือ

๑. ปจัน	} ทั้ง ๓ ประการแรกนี้ สติและหน้าที่ของพราหมณ์และกษัตริย์ คล้ายคลึงกันมาก จะต่างกันก็แต่เพียงว่า พราหมณ์ทำหน้าที่ปาฐ (สอน) และ ยาชูธ (บูชา) ด้วยเท่านั้น
๒. ยชน	
๓. ทาน	

๔. รุกษา กษัตริย์เป็นรุกษก (ผู้รักษา หรือผู้คุ้มครองป้องกัน) เพราะฉะนั้น กษัตริย์จึงต้องเป็นผู้มีความมั่นใจในการคุ้มครองรักษาดินแดน ป้องกันมิให้ผู้ที่อ่อนแอเป็นอันตรายได้ รู้จักใช้อาวุธต่าง ๆ รู้จักการยุทธวิธีตามสมัย ตลอดจนรู้หลักนิติศาสตร์ด้วย

นอกจากสติและหน้าที่ทั้ง ๔ ประการดังได้กล่าวมานั้นแล้ว หากจำเป็นกล่าวคือ ในยามวิบัตกาล พระธรรมศาสตร์ก็ยกอนุญาตให้ผู้ที่แม้เป็นกษัตริย์ก็อาจประกอบอาชีพอื่น เช่น เป็นครูบาอาจารย์ ทำพิธีบูชาบุญและการกุศลต่าง ๆ ทำการกสิกรรมหรือค้าขาย เพื่อการครองชีพได้ ที่ทำไม่ได้เหมือนชนในวรรณะพราหมณ์มีอยู่อย่างเดียว คือกษัตริย์จะรับทักษิณาหรือของทำบุญจากผู้อื่นไม่ได้ เท่านั้นเอง คือทำพิธีกรรมได้แต่ต้องไม่รับทักษิณา

ไวศย

“ไวศย” หรือวรรณะแพศย์เป็นวรรณะที่ ๓ ในศาสนาพราหมณ์—ฮินดูหมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ประกอบการค้าและพาณิชยกรรมต่าง ๆ ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์บ่งไว้ว่า ผู้ใดผู้หนึ่งมีลักษณะ ๔ ประการ ดังต่อไปนี้ ผู้นั้นถือว่าเป็น ไวศย คือ

๑. มีความเฉลียวฉลาดในการแลกเปลี่ยนสิ่งของต่าง ๆ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือมีอุปนิสัยฉลาดในการค้าขายนั่นเอง มีความมั่นใจในการประกอบอุตสาหกรรมต่าง ๆ ด้วย เพราะอุตสาหกรรมมักเกิดมาควบคู่กับพาณิชย์กรรมเสมอ

๒. มีปัญญาเฉียบแหลมและสมองดีในการคิดเลข บวก ลบ คูณ หาร ตัดทอน กำไร เป็นต้น และรู้จักว่าเมื่อไรควรเสีย เมื่อไรควรได้ รอบคอบและตื่นตัวอยู่เสมอในผลได้และผลเสีย

๓. มีความนับถือวรรณะพราหมณ์และวรรณะกษัตริย์ ทั้งนี้จะแสดงความนับถือนั้นออกมาได้ ก็ด้วยการไปพบปะและสนทนากับชนในวรรณะพราหมณ์ เพื่อการขยายขยายและชวนขยายหาความรู้ทางธรรม แล้วนำเอาความรู้นั้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีการปฏิบัติตามคำสั่งสอนนั้น ๆ ด้วย ส่วนที่ว่าควรมีความจงรักภักดีต่อชนในวรรณะกษัตริย์นั้นก็คือ ควรปฏิบัติตามกฎหมาย โดยไม่ฝ่าฝืนแม้แต่ประการใด

ข้อควรปฏิบัติของชนในวรรณะแพศย์นี้ก็คือ ให้ทำการประกอบอาชีพกสิกรรมและการค้าขาย แต่ในยามวิบัติกาลแล้ว พระธรรมศาสตร์ก็อนุญาตให้ประกอบอาชีพได้ทุกอย่างตามกาลเทศะ แต่มีข้อแม้ว่าจะต้องเป็นอาชีพที่สุจริตเท่านั้น

ศูทร

“ศูทร” เป็นวรรณะที่ ๔ ศูทรมีกำเนิดมาจากเบื้องพระบาทของพระพรหม เพราะฉะนั้น จึงทำหน้าที่เป็น เสวก คือเป็นผู้รับใช้ในกิจการงานต่าง ๆ โดยทั่วไป ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์บ่งไว้ว่า ผู้ใดผู้หนึ่งมีลักษณะทั้ง ๗ ประการต่อไปนี้ ผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นศูทร คือ

๑. นมฺรตา แปลตามศัพท์ว่าความค่อม น้อม คด โค้ง คืองอ อันเป็นลักษณะของผู้ที่ต้องค่อมตัวคอยรับใช้ผู้อื่นอยู่เสมอด้วยความเสงี่ยมเจียมตัว ในอีกนัยหนึ่ง นมฺรตา แปลว่าวินัย คือการวางตนให้จำกัดอยู่แต่ในระเบียบแบบแผน และข้อบังคับโดยมีหิริ-โอตตปปะ คือความกลัวและความละอายต่อการที่จะประพฤติชั่ว และมฺหฺรตา คือ ความอ่อนหวาน หรือความเป็นผู้มีใจอ่อน ความละมุนละม่อม เป็นหลักอยู่ในความประพฤติปฏิบัติ

๒. นิษกปฏตา แปลตามศัพท์ว่า ความเป็นผู้ปราศจากความเนือยา ปราศจากการล่อลวง ปราศจากการลบลบตา ปราศจากความคดโกง กล่าวคือมีแต่ความซื่อสัตย์ เยี่ยมหาสและเป็นผู้รับใช้ที่ดี มีหลักธรรมะ และความเจียมตัวแล้วทั้งปวง

๓. เศาจ
๔. อาสติกตา } เช่นเดียวกันกับลักษณะข้อ ๔ และข้อ ๑๐ ของพราหมณ์

๕. อสุเตย แปลว่า ไม่ลัก ไม่ขโมย ไม่กระทำโจรกรรม

๖. สตุย เช่นเดียวกันกับลักษณะข้อ ๑๑ ของพราหมณ์

๗. อาทราภว แปลตามศัพท์ว่า ภาวะแห่งความเคารพนับถือที่แสดงต่อหรือมีต่อผู้อื่น ในที่นี้หมายถึงว่า ควรมีความเคารพนับถือและจงรักภักดีต่อชนในวรรณะที่สูงกว่าทั้ง ๓ วรรณะ ได้แก่ วรรณะพราหมณ์ วรรณะกษัตริย์ และวรรณะแพศย์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้มีวรรณะเป็นศุทราที่ดี ควรจะมีลักษณะทั้ง ๗ ประการดังกล่าวแล้วติดเป็นนิสัย หรือมีวาสนามาก่อนแล้วตามธรรมชาติ มีการกระทำอันได้กำหนดไว้แล้ว ว่าควรกระทำหน้าที่รับใช้ หรือเป็นคนใช้ของชนในวรรณะทั้งสาม แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า จะเป็นทาสที่ไม่มีอิสรภาพเสียเลย ยังคงเป็นผู้มีอิสรภาพอยู่ หากคอยเป็นผู้ช่วยของชนในวรรณะทั้งสามเท่านั้น กล่าวคือผู้เป็นวรรณะศุทราควรมีความรู้ในทางปรนนิบัติต่อวรรณะทั้งสามที่สูงกว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับการงานของชนในวรรณะทั้งสี่นั้น ในยามวิบัติกาลแล้ว ชนทั้ง ๔ วรรณะนี้ย่อมมีสิทธิที่จะกระทำสิ่งใดได้ทุกประการ เพื่อความสะดวกในการครองชีพอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากชนใน ๔ วรรณะดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็มีอีกวรรณะหนึ่ง ที่เรียกว่า วรรณะจัณฑาล หรือจาณฑาล ชื่อของวรรณะนี้ ไม่เคยมีปรากฏในพระเวทเลย วรรณะนี้จะมีมาจากไหน หรือตั้งแต่ในสมัยใดนั้นไม่อาจอธิบายได้

วรรณะทั้งสี่นี้ มีปรากฏอยู่ให้เห็นได้ในโลก ตั้งแต่สมัยโบราณกาลมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ และย่อมจะยังมีอยู่แม้ในอนาคตกาลด้วย วรรณะทั้ง ๔ นี้ย่อมไม่มีใครสามารถจะทำให้หมดสิ้นไปเสียจากโลกนี้ได้ คนในโลกนี้จึงต้องมีการแบ่งจำแนกออกไปเป็น ๔ จำพวกใหญ่ ๆ อย่างเช่นนี้เสมอ หากใช้วิจารณ์พิจารณาพิเคราะห์ดูก็อาจจะเข้าใจได้โดยง่าย คือ

๑. วรณะพราหมณ์ ได้แก่ ผู้ที่ยังความแพร่หลายให้เกิดแก่วิทยาการด้านต่าง ๆ กล่าวคือ หากเขามีความชำนาญในวิชาหนึ่งวิชาใด แล้วนำเอาวิชานั้นไปสอนหรือเผยแพร่ให้แก่ผู้อื่น เราก็คือได้ว่าเขาเป็นครูอาจารย์ในวิชาหนึ่ง ๆ จะเป็นวิชาจิตศาสตร์ นิติศาสตร์ ดาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์ อักษรศาสตร์ หรือแพทยศาสตร์ ถือว่าเขาเป็นวรณะพราหมณ์ คือมี ลักษณะของพราหมณ์อยู่นั่นเอง

๒. วรณะกษัตริย์ ได้แก่ ผู้มีอาชีพเป็นทหาร ตำรวจ หรือมีอาชีพอื่นในทำนองนี้ ก็ถือว่าเป็นวรณะกษัตริย์ทั้งสิ้น และผู้มีเกียรติสูงสุดในวรณะกษัตริย์ก็คือพระเจ้าแผ่นดินหรือราชาหรือมหาราชาคือพระมหากษัตริย์นั่นเอง

๓. วรณะแพศย์ ได้แก่ผู้ทำการค้า ทำกิจการ เป็นต้น

๔. วรณะศูทร ได้แก่ ผู้ที่ทำหน้าที่รับใช้ในกิจการงานทุก ๆ ประเภท และทุกแห่งทุกมุม เรียกว่าศูทรได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นช่างฝีมือประเภทหนึ่งประเภทใด หรือมากกว่า ๑ ประเภท ก็ส่งเคราะห์เข้าในวรณะศูทรได้ทั้งนั้น

เรื่องวรณะนี้ในคัมภีร์ต่าง ๆ ของศาสนาพราหมณ์—ฮินดูได้สอนไว้ว่า ผู้ที่ถือกำเนิดมาเป็นมนุษย์ ทุก ๆ คนควรจะกระทำตนให้เป็นไปตามวรณะที่ได้กำหนดไว้แล้ว ถ้าทำได้เช่นนั้น การงานของเขาเอง และของส่วนรวมของสังคม ก็จะสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างสมบูรณ์และได้ผลดียิ่ง มีวิธีสังเกตรู้ได้ว่าใครเป็นคนในวรณะใดตามคัมภีร์พระเวท ทั้งนี้ก็โดยให้เทียบเคียงกับความเป็นไปเท่าที่เราประสบกันอยู่ในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ปรากฏว่ามีหลักอยู่ ๒ ประการในการแบ่งวรณะ คือ หลักชนุมชาติ กับหลักกรรมชาติ ชนุมชาตินั้นคือ วรณะหมายถึงตระกูลฝ่ายที่ถือชนุมชาติอธิบายว่า คนเกิดมาจากวรณะใดก็เป็นคนในวรณะนั้น เช่น พ่อแม่เป็นวรณะพราหมณ์ลูกเป็นวรณะพราหมณ์ไปด้วย โดยชาติกำเนิดคือเป็นพราหมณ์ตั้งแต่เกิด ไม่ว่าเขาจะมีลักษณะของความเป็นพราหมณ์อยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ส่วนฝ่ายที่ถือว่าคน ๆ นั้นเป็นวรณะนั้น ๆ เช่น นาย ก มีพ่อแม่ที่เป็นวรณะพราหมณ์ นาย ก เกิดในวรณะพราหมณ์ แต่ นาย ก ทำการค้าขายอยู่เป็นต้น เช่นนั้นแล้วก็นาย ก เป็นวรณะแพศย์ ดังนั้นเป็นพวก่าง แม้วรณะอื่น ๆ ก็มีส่วนเทียบเคียงดังนี้เช่นกัน

แต่ในสมัยโบราณ การตีความหมายของพระเวทไม่ตรงกับในสมัยปัจจุบัน เพราะตอนหนึ่งของพระเวทบ่งไว้ว่า “วรรณะย่อมมีติดมากับทุก ๆ คนตั้งแต่แรกเกิด” แต่แล้วอีกตอนหนึ่งก็บอกว่า วรรณะทั้งสี่มีลักษณะแต่ละวรรณะเป็นอย่างไรบ้างก็แล้วแต่ “คนใดมีลักษณะตรงกับวรรณะใดก็ให้ถือว่า คน ๆ นั้นเป็นวรรณะนั้น” โดยประการเช่นนี้ ถ้าเราถือชนชาติก็จะไม่ตรงกับคำสั่งสอนในคัมภีร์พระเวท เพราะลักษณะไม่ตรงกันหรือคลาดเคลื่อนกันไป เช่น พ่อแม่เป็นวรรณะพราหมณ์จริง ส่วนลูกไม่มีลักษณะพราหมณ์แต่ประการใดเลย แต่ไปมีลักษณะตรงกับวรรณะกษัตริย์ ที่ตนเคยเห็นมาตั้งแต่ในวัยเด็ก เช่นนี้ พวกชนชาติถือว่าลูกคนนั้นเป็นวรรณะพราหมณ์ด้วย ซึ่งก็ถูกต้องในนัยหนึ่ง

แต่ถ้าถือตามหลักกรรมชาติ สมมติว่านาย ก เป็นครูคนหนึ่ง ธรรมดาเมื่อรู้แล้วว่านาย ก เป็นครู เราก็ต้องถือเสียว่า นาย ก เป็นวรรณะพราหมณ์ แต่ตามความจริงแล้วนาย ก ไม่ได้มีความสนใจในงานครูเลย ตรงข้ามเขากลับไปมีความสนใจในการค้าขาย แต่เป็นเพราะเขาไม่สามารถจะค้าขายได้ เขาจึงต้องสมัครไปเป็นครู ความจริงแล้วเขาไม่ยอมสอน แต่เขาก็ต้องสอน ฉะนั้น ไม่ว่าวันใดก็ตามหนึ่งเขาอาจจะเลิกงานครูนี้เสียได้ แล้วก็ไปทำการค้า เช่นนี้ก็เรียกว่า เขาเป็นวรรณะแพศย์ ถ้าถือตามหลักนี้คน ๆ หนึ่งอาจจะมีวรรณะได้ตั้งหลายวรรณะเพียงแต่ชีวิตในชาติเดียวเท่านั้น ซึ่งนับว่าไม่เป็นการเหมาะสม เพราะไม่ได้ถือเอาลักษณะเป็นใหญ่ หากถือเอาแต่กรรมในปัจจุบันมาเป็นใหญ่เท่านั้น

จึงสรุปได้ว่า เราควรถือตามคำสั่งสอนของพระเวทดังต่อไปนี้ว่ามีความเหมาะสมและมีประโยชน์ต่อปวงมนุษยชาติทั้งผอง คือ ทว่าวรรณะติดตัวมาตั้งแต่แรกเกิดนั้น หมายความว่า ทุกคนมีวรรณะใดวรรณะหนึ่งมาตั้งแต่แรกเกิดแล้วอันเป็นผลลัพธ์ ที่ได้มาเนื่องจากกรรมที่เขาได้ทำมาแล้วในอดีต เช่น นาย ก เป็นคนวรรณะศูทรผู้หนึ่ง เขาได้เข้าทำงานกับคนวรรณะกษัตริย์โดยรับหน้าที่เป็นคนใช้อยู่ในครัว โดยวิธีนี้นานไปเขาก็มีความรู้ทางการครัว และทางอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้นทุกวัน ๆ โดยสัมผัสทั้ง ๕ ประการ แต่ก็โดยที่

เขามีรู้สึกตัวเองเลย ครั้นเมื่อเขาสิ้นชีวิตไปแล้วต้องมาเกิดใหม่อีก คราวนี้เมื่อดวงวิญญาณของเขามาเกิดใหม่ เขาก็ติดเอานิสัยของกษัตริย์มาด้วย อันนี้แหละเป็นลักษณะของกษัตริย์สำหรับชีวิตทั้ง ๒ นี้ ซึ่งเราเรียกเขาว่าเป็นวรรณะกษัตริย์ เพราะเขามีนิสัยเหมือนวรรณะกษัตริย์มาตั้งแต่ด้วยเด็ก ต่อไปถ้าเขามีโอกาสได้เล่าเรียนวิชาทหาร เขาก็จะเป็นทหารแล้วกลายเป็นทหารที่ดี มีชื่อเสียง มียศและมีเกียรติยังทางการงาน ทั้งนี้ก็เพราะเขาได้มีโอกาสทำงานตามวรรณะของเขาอย่างแท้จริงนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ศาสนาพราหมณ์—ฮินดูจึงได้สอนว่า วรรณะเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของคนเรา เราพึงพิสูจน์เสียก่อนว่าเด็กคนไหนมีวรรณะใด เมื่อได้รู้ว่าเด็กคนนั้นมีลักษณะตรงกับวรรณะนั้นแล้ว จึงค่อยจัดการให้เขาได้รับการศึกษาเล่าเรียนตามวรรณะนั้น ๆ ค่อยไป เมื่อเขาเล่าเรียนสำเร็จแล้วก็เป็นอย่างนั้นว่า หน้าที่ของพ่อแม่และครูบาอาจารย์หมดไปเปล่าหนึ่ง ต่อจากนั้นก็ตกเป็นหน้าที่ของเขาเองที่จะปฏิบัติตนตามวรรณะนั้นเรื่อย ๆ ไป

ถ้ามนุษย์ชาติในโลกนี้ทุก ๆ คนนำเอาหลักอันนี้ไปใช้แล้ว มนุษย์แรกก็จะมีความสำเร็จ ในทำนองตรงข้าม หากมนุษย์ไม่ได้มีโอกาสกระทำงานไปตามวรรณะของตน การกระทำของมนุษย์ส่วนมากก็จะประสบแต่ความไร้ผล มีเป็นส่วนน้อยเหลือเกินที่จะได้พบความสำเร็จ แต่ถึงกระนั้นการงานนั้น ๆ กว่าจะลุล่วงไปได้ก็กินเวลานาน และถึงแม้จะลุล่วงไปก็ดูไม่ค่อยจะมีความงามหรือความหมายใด ๆ ยกตัวอย่าง เช่น นาย จ กับนาย ฉ เป็นพี่น้องกันเรียนจากโรงเรียนแห่งเดียวกัน และเป็นครูก็เป็นครูอยู่โรงเรียนเดียวกัน ได้ปัญญามากก็เหมือน ๆ กัน นาย ฉ มีความสามารถสอนหนังสือให้นักเรียนเข้าใจได้ดี นักเรียนก็ตั้งใจเรียนหนังสือสนุก และมีความรักต่อ นาย ฉ ผู้เป็นครู ครู ฉ เองก็รักนักเรียน ต่างฝ่ายต่างรักใคร่สามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันอย่างกระชับแน่น .

แต่ครู จ ผู้เป็นพี่ชายนั้น แม้จะเริ่มการสอนมาก่อนครู ฉ แต่ก็ไม่สามารถจะสู้ครู ฉ ได้ นักเรียนเขาก็ไม่ชอบครู จ ครู จ ก็ไม่ชอบหน้านักเรียน ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ครู ฉ เป็นวรรณะพราหมณ์ แต่ครู จ มิใช่วรรณะพราหมณ์เท่านั้นเอง นี่เป็นนิทรรศน์ภาพที่เปรียบเทียบให้เห็นว่าคนเราถ้ามีความประสงค์จะทำงานการให้สำเร็จเรียบร้อยลงไปด้วยอุดมคติแล้ว ก็ควรถือหลักวรรณะติดตัวไปด้วยเสมอในการทำงาน

ในสมัยโบราณ ผู้เป็นพ่อแม่มักจะพยายามหาวิธีตรวจพิจารณาตัวว่าเด็กของตนมีลักษณะตรงกับวรรณะใด อาจจะใช้ความสังเกตว่าเด็กคนนั้นมีนิสัยอย่างไร ชอบของสิ่งไร ชอบกินอะไร ชอบเล่นของเล่นชนิดไหน เหล่านี้เป็นต้น การตั้งความสังเกตเหล่านี้ เขาจะทดลองสังเกตมาตั้งแต่เด็กอายุได้ ๑ ขวบจนถึง ๘ ขวบ เมื่อทราบได้แน่นอนแล้วว่าเด็กคนนั้นมีลักษณะส่วนมากไปตรงกับวรรณะใด เขาก็จะจัดการให้ได้เรียนไปตามวรรณะนั้นต่อไป กล่าวคือ พ่อเด็กมีอายุได้ ๖ เดือนขึ้นไป แต่ยังไม่ทันถึง ๑ ขวบ เขาก็จะทำพิธีที่เรียกว่า “อนุประาสน” อันเป็นพิธีการบือนข้าวเด็กเป็นครั้งแรก และนับตั้งแต่วันนั้นมา เด็กก็จะเริ่มกินอาหารต่าง ๆ ได้ เพราะก่อนหน้านั้น เด็กจะได้กินก็แต่น้ำนมโดยเฉพาะเท่านั้น

ในพิธีนี้เริ่มทำพิธีบูชาด้วยการสวดมนตร์เสร็จแล้วเขาก็จะนำสิ่งของต่าง ๆ มารวมวางไว้ ณ ที่แห่งหนึ่ง มีอาทิของกินและของเล่นต่าง ๆ นอกจากนั้นก็ยังมีหนังสือ ปากกา อวรุ เครื่องใช้ในการแพทย์ เครื่องใช้ในการงานฝีมือต่าง ๆ แล้วก็เสียงหอย โดยปล่อยเด็กให้ออกไปอยู่ท่ามกลางสิ่งของเหล่านั้น เด็กจะมีท่าทีคิดบ้างเล็กน้อย แล้วในที่สุดก็จะจับสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา เมื่อเด็กจับหรือถือของสิ่งใดแล้ว พวกผู้ใหญ่ก็มักจะถือเอาของสิ่งนั้นเป็นหลักพิสูจน์ถึงกาลอนาคต เช่น ถ้าเด็กจับหนังสือ ก็ว่าเด็กนั้นมีลักษณะจะเป็นพราหมณ์ ถ้าจับอวรุก็ว่าเด็กนั้นจะเป็นกษัตริย์ ดังนี้ เป็นต้น

ในปัจจุบันพิธีนี้จัดทำกันแต่ครั้งเดียวในระหว่างที่เด็กมีอายุ ๖ เดือนถึง ๑ ปี แต่ในสมัยโบราณพิธีนี้ใช้สำหรับเด็กตั้งแต่อายุ ๑ ขวบถึง ๘ ขวบทุก ๆ ปีหรือทุก ๆ ๖ เดือน เพื่อเป็นการย้ำการพิสูจน์เรื่องวรรณะให้แน่นอนลงไปอีกทีหนึ่ง สมัยหลัง ๆ มานี้บรรดานักปราชญ์และนักธรรมศาสตร์กำลังพยายามเอาสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาใช้เป็นเครื่องพิสูจน์การทดสอบเหล่านี้อีกต่อไป เพราะเป็นที่ประจักษ์กันว่าเป็นของดีมีประโยชน์แก่มนุษยชาติจริง ๆ

อาศรม

หลักแห่งอาศรมอันเป็นสถาบันหนึ่งของศาสนาพราหมณ์—ฮินดูนั้น แบ่งชีวิตมนุษย์ออกไปเป็น ๔ ขั้นตอน แต่ละตอนนั้นเรียกว่า “อาศรม” โดยถือว่ามนุษย์เหล่านี้ส่วนเฉลี่ยของอายุคิดแล้วได้ ๑๐๐ ปี แบ่งออกได้เป็น ๔ ภาค หรือ ๔ อาศรม ๆ ละประมาณ ๒๕ ปี ดังต่อไปนี้

๑. พรหมจรรย์อาศรม ในช่วงเวลา ๒๕ ปีแรกนั้นมนุษย์มีหน้าที่รับแต่การศึกษาไปตามวาระของตนเท่านั้น ผู้ที่เข้ามาอยู่ในอาศรมนี้เรียกว่า พรหมจารี เข้ามาอยู่โดยประกอบพิธีที่เรียกว่าอุปเนยสนสการ ซึ่งจัดทำแก่เด็กในขณะมีวัยได้ ๘ ขวบ ถึง ๑๒ ขวบ กล่าวคือ ส่วนมากเด็กที่มีลักษณะวรรณะกษัตริย์ ก็จะจัดทำพิธีนี้แล้วออกไปบ้าง คือประมาณอายุได้ ๑๑-๑๒ ขวบ ส่วนเด็กที่มีลักษณะตรงกับวรรณะไวศยะ ก็จะกระทำพิธีนี้ในอายุประมาณ ๑๒ ขวบ หรือล่าไปกว่านั้นเล็กน้อย แต่สำหรับเด็กที่มีลักษณะตรงกับวรรณะศูทรแล้ว ไม่มีการกำหนดอายุ เพราะพวกนี้ต้องรับการศึกษาทางภาคปฏิบัติมากกว่าวิชาหนังสือ บรรดาพรหมจารีจะต้องอยู่ในพรหมจรรย์อาศรมจนถึงอายุ ๒๕ ปีเต็ม ในระหว่างที่อยู่ในอาศรมกับอาจารย์ ผู้เป็นพรหมจารีจะต้องปฏิบัติตนดังต่อไปนี้

- ก. เชื่อฟังคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์ทุกประการ และต้องถือว่าตนเองนั้นคือ ทาสของครู
- ข. ออกไปรับภิกษา สิ่งของต่าง ๆ ที่ได้รับมาก็ต้องนำมาให้อาจารย์เสียก่อน เมื่ออาจารย์อนุญาตให้รับประทาน แล้วจึงจะเริ่มรับประทานได้ ถ้าไม่อนุญาตก็รับประทานไม่ได้
- ค. สงวนหรือรักษาน้ำกามอันเป็นสาระสำคัญของร่างกายไว้ให้จงดี ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) รับประทานอาหารแต่ที่ตีและมีประโยชน์ต่อร่างกาย ได้แก่ ผัก ผลไม้ ข้าวสาร ข้าวสาลี นมวัว เป็นต้น ในทำนองตรงข้าม ก็ไม่ควรจะรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย หรือเป็นเหตุให้ไปเพิ่มความร้อนขึ้นในร่างกาย เช่น หัวหอม กระเทียม เนื้อสัตว์ต่าง ๆ สุรา บุหรี่ ยาเสพติดและของมีเมาทุกชนิด เช่น ยาฉุน เป็นต้น

- (๒) ก. ไม่ควรอ่านหนังสือเรื่องเพศและเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ หรือหนังสือประโลมโลก
- ข. ไม่ควรดูละครหรือภาพยนตร์ที่มีการแสดงเรื่องเพศ และเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ อันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความสงบใจ
- ค. ไม่ควรแต่งตัวให้มากเกินไป สมัยโบราณห้ามไม่ให้ตัดผม และไม่ใช้โกนหนวดด้วย

(๓) ควรอยู่เสียให้ห่างไกลจากเพศตรงข้าม เช่น

- ก. ไม่ควรมีจินตนาการถึงเพศตรงข้าม ด้วยประการทั้งปวง
- ข. ไม่ควรสนทนากันด้วยเรื่องเพศ
- ค. ไม่ควรเล่นสนุกกับเพศตรงข้าม
- ง. ไม่ควรสนทนากับเพศตรงข้ามโดยไม่มีผู้อื่นอยู่ด้วย
- จ. ไม่ควรมองหน้าเพศตรงข้าม
- ฉ. ไม่ควรมีความปรารถนาแต่ประการใดเกี่ยวกับเรื่องเพศ
- ช. ไม่ควรพยายามพบปะหรือคบหาสมาคมกับเพศตรงข้าม
- ซ. ไม่ควรมีจินตนาการถึงการประพฤติเมถุนธรรม

(๔) ต้องไม่ทำประการใดประการหนึ่งที่จะให้น้ำกามอันเป็นสาระสำคัญของร่างกาย ต้องมีอันหลังสิ้นเสียหายไป

(๕) ควรตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียนอยู่เสมอ และควรพำนักอยู่ที่อาศรมของอาจารย์โดยตลอด

ผู้เป็นพรหมจารีพึงปฏิบัติดังกล่าวมาน้อย่างสม่ำเสมอโดยไม่มีเวลาวางเว้น จนกระทั่งเมื่ออายุ ๒๕ ปีเต็มหรือใกล้เคียงกัน สำเร็จการศึกษาแล้วจึงขออนุญาตจากอาจารย์ทำพิธี “เกศานุตสนุสการ” คือตัดผมที่ไวยาวออกให้หมด แล้วก็ถวายสิ่งของแก่ครูอาจารย์ที่เรียกว่า “คุรุทกษิณา” เมื่อเสร็จพิธีนี้แล้วก็ป็นอันเรียบร้อย ลาครูอาจารย์กลับบ้านได้

๒. ฤทธสุตาศรม เป็นช่วงระยะที่ ๒ แห่งชีวิต กล่าวคือเมื่อสำเร็จการศึกษาออกจากอาศรมของครูอาจารย์มาแล้ว ก็มาช่วยแบ่งเบาภาระจากบิดามารดาด้วยการช่วยทำงาน และจัดแจงพิธีสมรสเพื่อรักษาวงศ์ตระกูลให้มั่นคงยืนนานต่อไป กับทั้งยังก้าวเข้าสู่ความเป็นฤทธัสถ์ หรือฆราวาส แล้วจัดการงานไปตามวาระของตน เพื่อการครองชีพต่อไป เป็นระยะเวลานานอีกประมาณ ๒๕ ปี คือต่อจากพรหมจรยาศรมไปจนถึงอายุประมาณ ๕๐ ปี หรือจนถึงบุตริดาของตนเป็นฤทธัสถ์ไปแล้ว จะเห็นได้ว่าเขาทำทุกสิ่งทุกอย่างโดยมีวาระและธรรมะเป็นหลักอย่างแน่นเหนียว

๓. วานปรสธาสตรม เป็นช่วงระยะที่ ๓ แห่งชีวิต กล่าวคือเมื่อบุตรีได้สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นฤๅษีแล้ว ด้วยบิดามารดาผู้ชราก็ควรจะยกทรัพย์สินสมบัติมอบให้แก่บุตรีแล้วตนเองก็ออกไปอยู่เสียที่อาศรมอันตั้งอยู่ในป่า เพื่อเสียสละอุทิศกำลังร่างกายของตนออกทำงานให้แก่สังคมส่วนรวม ด้วยการเป็นครูอาจารย์ทำหน้าที่ให้การศึกษา และนึกคิดแต่ในทางที่จะทำให้สังคมเจริญแล้วก็ปฏิบัติการให้เป็นไปตามนั้น สำหรับสตรีถ้าไม่มีความประสงค์จะไปอยู่ในอาศรมในป่ากับสามี ก็อาจจะอยู่กับบุตรีต่อไปได้ ส่วนผู้ใดไม่ต้องการจะออกไปอยู่ ณ อาศรมในป่า ก็อาจจะอยู่ที่บ้านได้ แต่ต้องบำเพ็ญกิจเพื่ออุทิศตนให้แก่สังคมต่อไป จนกว่าจะมีอายุถึง ๗๕ ปี

๔. สหยสธาสตรม เป็นระยะสุดท้ายแห่งชีวิต คืออายุย่างเข้า ๗๕ ปี ผู้ชราในวัยนี้ย่อมรู้สึกได้ด้วยตนเองว่า ตนมีอายุมากแล้ว เพราะฉะนั้นก็พาตนเองเข้าสู่สหยสธาสตรม คือบวชเป็นสันยาสีในอาศรมนี้ บำเพ็ญสมาธิ และพยายามแสวงหาโมกษธรรมหรือความจริง ว่าตนเองเป็นใคร พระพรหมคือใคร ในโลกนี้มีสสารวัตถุอะไรบ้าง เหล่านี้เป็นต้น เมื่อได้คำตอบสำหรับตนแล้ว ก็เผยแพร่ให้คำตอบนั้น ได้เป็นที่รู้จักกันทั่ว ๆ ไป โดยถือว่ามนุษย์ทั้งปวงเป็นประจักษ์สมาธิในครอบครัวหรือบริวารของตน และในทำนองเดียวกันก็เป็น อนุส คือ ส่วนหนึ่งของพระปรมาตมมันด้วย ในอาศรมที่ ๔ นี้เหมือนกับอาศรมที่หนึ่งเกือบทุกประการ เพียงแต่ไม่มีการเรียนเหมือนอย่างอาศรมที่ ๑ เท่านั้น หากมีจินตนาการหรือการเข้าสมาธิมาบรรจุแทนที่

อาศรมทั้ง ๔ นี้ จะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็ได้ว่า

๑. ศีกษากาล ได้แก่พรหมจรยาศรм หมายถึงเป็นเวลาแห่งการกระทำเพื่อตนเอง คือการเล่าเรียน
๒. บริวารกาล ได้แก่ ฤๅษีธาสตรม หมายถึงเป็นเวลาแห่งการกระทำเพื่อครอบครัว
๓. สังคมกาล ได้แก่ วานปรสธาสตรม หมายถึงเป็นเวลาแห่งการกระทำเพื่อสังคมและประเทศชาติ
๔. วิศวกาล ได้แก่ สันยัสธาสตรม หมายถึงเป็นเวลาแห่งการกระทำเพื่อมนุษยชาติทั้งปวง

หลักคำสอนทางศาสนาพราหมณ์—ฮินดู

คำสั่งสอนทางศาสนาพราหมณ์—ฮินดู ของครูอาจารย์ต่อศิษย์ที่จะต้องออกจาก
อาศรม ตอนลาครูกลับบ้านหลังจากเรียนสำเร็จแล้ว ซึ่งเป็นสาระสำคัญของธรรม คือ

๑. สตุยวท จงพูดแต่ความสัตย์
๒. ธรรมจร ประพฤติปฏิบัติแต่ทางธรรม
๓. สุวชยาณูมาปรมท อย่าประมาทในการอ่านหนังสือทางธรรม คือ จงพยายามหาเวลาอ่านหนังสือเกี่ยวกับธรรมเป็นนิตย์

๔. อาจารย์ยาย ปรียิ ธนมาหฤตย ปรัชชาตุนคฺมา วยวจเจตลิ จงเอาปัจจัยที่
บังเกิดขึ้น หรือได้มาถวายแก่ครูอาจารย์ แล้วตนเองก็เข้าสู่เพศบราฮฺม อย่าทำให้วงศ์
ตระกูลต้องขาดสาย จงปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เหมาะสมกับสามีที่ดี ซื่อสัตย์ต่อภรรยา
และเป็นบิดาที่ดีต่อบุตรธิดา

๕. กตยานุปรมทิตวฺย อย่าประมาทในการพูดความสัตย์
๖. กุศลยานุปรมทิตวฺย อย่าประมาทในการทำกุศลกรรม
๗. ธรรมยานุปรมทิตวฺย อย่าประมาทในการปฏิบัติธรรม
๘. ภุคฺยานุปรมทิตวฺย อย่าประมาทในการทำให้มีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ
๙. ลวาชยาปรวจนายา นปรมทิตวฺย อย่าประมาทในการค้นหาความรู้ทางธรรม
โดย การอ่านตำรา และในการเผยแพร่ธรรม โดยการแสดงปาฐกถา

๑๐. เทวปีตฤ การุยาภยา นปรมทิตวฺย อย่าประมาทในการบูชาสักการะเทพเจ้า
เทวดาทั้งหลาย และปีตระ คือบรรพบุรุษของตน

๑๑. มาตฤเทโว ภว จงถือว่ามารดาเป็นเสมือนพระเจ้าองค์หนึ่ง
๑๒. ปีตฤเทโว ภว จงถือว่าบิดาเป็นเสมือนพระเจ้าองค์หนึ่ง
๑๓. อาจารย์เทโว ภว จงถือว่าครูอาจารย์เป็นเสมือนพระเจ้าองค์หนึ่ง
๑๔. อติถิเทโว ภว ถือว่าอติถิ คือแขกที่มาสู่บ้านโดยบังเอิญ หรือมาเยี่ยมเยือน
เป็นเสมือนพระเจ้าองค์หนึ่ง

๑๕. ยานูยวทุยานิ กรมาณิ ตานิ เสวิตฺยานิ โน อิตฺราณิ จงกระทำให้สิ่งที่ดี ที่ไม่เป็นที่ติฉินนินทา ยึดถือและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีมาแต่โบราณ

๑๖. ยานูยสมากํ สุจฺริตานิ ตานิ ตฺวโย ปาสฺยานิ โน อิตฺราณิ บรรพบุรุษของเธอได้สร้างทางแห่งความสุจริตไว้ เธอจงเดินบนทางแห่งความสุจริตนั้น ยึดธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของตระกูลไว้ให้ตลอด

๑๗. เย เก จาสมฺจุเจรยาโส พราหมณเกหเตชะ ตฺวยาสนเนน ปฺรศฺวสิตฺวํ จงฟังและเคารพบุคคลที่ประกอบด้วยวิยุตติ และคุณวิเศษ

๑๘. ศฺรทฺธฺยาเทยํ อศฺรทฺธฺยาอเทยํ ศฺรียาเทยํ หฺรียาเทยํ ภฺยอาเทยํ สมฺวิทฺยาเทยํ สิ่งที่จะมอบให้ผู้อื่น จงให้ด้วยความศรัทธา ด้วยความเต็มใจ ด้วยปีติยินดี รื่นเร่ใจ ด้วยความเมตตาและความอ่อนหวาน อย่าให้ด้วยความไม่ศรัทธา ด้วยความกลัว หรือการถูกบังคับ

๑๙. จงไปหาผู้อาวุโสหรือผู้ปฏิบัติธรรม เมื่อเธอสงสัยในข้อปฏิบัติว่าถูกต้องหรือไม่ เพื่อให้ท่านเหล่านั้นแจ้งข้อข้องใจให้

๒๐. ถ้อยความเหล่านี้เป็นคำสั่ง เป็นคำสอนจากพระเวทและอุปนิษัต เป็นคำสั่งสอนของครูอาจารย์ เธอจึงควรปฏิบัติตามความนี้

๒.๕ การปฏิบัติธรรมระหว่างบุคคลต่อบุคคล

ในพระคัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์—ฮินดู ได้บัญญัติการปฏิบัติระหว่างบุคคลต่อบุคคลไว้เป็นอันมาก อาทิเช่น

๑. ปิตฤธรรม

คือการปฏิบัติหน้าที่ของบิดาต่อบุตร บิดาต้องรับหน้าที่เลี้ยงดูบุตร จนถึงบุตรมีอายุบรรลุนิติภาวะ ในการเลี้ยงดูบุตรนั้น บิดาจะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. บุตรมีอายุตั้งแต่เกิดจนถึง ๕ ขวบ จงเลี้ยงดูโดยมีเมตตา กรุณา และความรัก

๒. ตั้งแต่ ๖ ขวบ จนถึงบรรลุนิติภาวะ จงเลี้ยงดูโดย ให้การศึกษา อบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิด และปกครองดูแลควบคุม โดยสังเกตความประพฤติ นิษัยใจคอ อุปนิสัยของบุตรตลอดไป

๓. ตั้งแต่บุตรได้บรรลุนิติภาวะแล้ว ถือว่าเป็นมิตรสหาย คือเป็นเพื่อนกันให้บุตรนำหน้าคือเป็นผู้นำ ตัวบิดาเองเป็นที่ปรึกษาของบุตร และหาคุ้มครองที่เหมาะสมให้แก่บุตร

ชีวิตนี้ หรือชีวิตหน้าก็ตาม บุคคลผู้นั้นจึงต้องเคารพนับถือบิดา มารดา และครูอาจารย์ อย่างจริงจัง ต้องอยู่ในโอวาทเชื่อฟังถ้อยคำและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่านอย่างเคร่งครัด

๕. ภราตฤทธรม

คือการปฏิบัติของพี่ต่อน้อง และน้องต่อพี่ น้องต้องเคารพนับถือพี่เหมือนบิดา มารดาและครู จึงมีบัญญัติไว้ว่า

อาจารย์ พราหมณ์มูรติหุ ปิตา มูรติหุ ปุรชาปเต

มาตา ปฤถิยามูรติสตุ ภราตาโสว มูรติราตมเนห

อาจารย์ศจ ปิตาใจว มาตาภราตา จ ปูรวรห

นาตเตนาปยุมนตวยา พราหมณณวิเศษทห

จึงถือว่าครูอาจารย์เป็นรูปพระปรมาตมัมนี้ บิดาเป็นรูปพระประชาบดี มารดาเป็นรูปพระแม่ธรณี และพี่เป็นรูปพระครู จึงอย่าดูถูกทั้งบิดามารดา ครูและพี่ ไม่ว่าตนเองอยู่ในฐานะใดก็ตาม ไม่ว่าตนเองอยู่ในยามทุกข์ประการใดก็ตาม หากเป็นพราหมณ์ จงปฏิบัติเป็นพิเศษอีกหน่อยหนึ่ง เช่นเดียวกันนี้พี่ต้องเลี้ยงน้อง เหมือนบิดามารดาเลี้ยงบุตร พี่ต้องอบรมสั่งสอนน้องเหมือนครูสอนศิษย์

๖. ปติธรรม

คือการปฏิบัติหน้าที่ของสามีต่อภรรยา ผู้เป็นชายต้องเลือกเจ้าสาวผู้ที่เหมาะสมแก่ตระกูลของตน เหมาะต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ฉะนั้น ก่อนเลือกเจ้าสาวจึงต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ใหญ่ก่อน เมื่อฝ่ายผู้ใหญ่นิยมนพร้อมใจแล้ว จึงยอมรับเจ้าสาวนั้นเป็นภรรยา เมื่อเป็นภรรยาแล้ว ก็ต้องเลี้ยงดูกันไปตลอดชีพ เอาใจใส่ต่อภรรยาอย่างจริงจังอย่าเป็นชู้กับหญิงอื่น ถือว่าผู้หญิงอื่น ๆ เป็นเสมือนมารดา พี่ น้อง ลูก หลานของตน โดยท่านบัญญัติไว้ว่า

ยตุ นารยสตุ ปุชฺชนเต รมนเต ตตุ เทวดาห

ยตุไวตาสตุ น ปุชฺชนเต สรวาสตตุราผลาหุริยาห

สนตฺสโฏ ภารยยา ภรตา ภารยาดไถว

ยสฺมินเนวกุลเ นิตยํ กลฺยาณํ ตตุ ไวธรวม

นโยนยสุ ยาวุภิจาโร ภเวทามรณานุคห

เอช ชรรมหุ สมาสเน เควยหุ สตรี ปุสโยหุ พรหุ

คณา นิตย ยเดยาดำ สตรี ปุเสา กฤตกริเยา

ยลา นาภิ จเรดำ เตา วियุมตาวิตเรตรม

อย่าให้มีการหย่าร้างกันในระหว่างสามีภรรยา จนตลอดชีวิต นี่เป็นจุดมุ่งหมายของการจัดการพิธีสมรส ตามขนบธรรมเนียมประเพณี และเป็นธรรมของสามีภรรยาด้วยการไม่ให้มีการหย่ากันในระหว่างสามีภรณานั้น ก็มีแต่โดยวิถีทางเดียว คือทั้งสามีและภรรยาต้องปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรมที่เต็มไปด้วยความรัก

๔. สวามีเสวกธรรม

คือการปฏิบัติหน้าที่ของสวามี คือนายจ้างต่อเสวก คือลูกจ้าง และการปฏิบัติหน้าที่ของเสวก คือลูกจ้าง ต่อสวามี คือนายจ้าง

ผู้เป็นนายจ้างมีหน้าที่เลี้ยงดูลูกจ้างและครอบครัวของเขา จ่ายเงินเดือนหรือให้ค่าตอบแทนประการใด ก็ควรพิจารณาเห็นว่า บ้างจ่ายเครื่องอาศัยที่มอบให้แก่ลูกจ้างนั้น เพียงพอเพื่อการครองชีพของเขาและครอบครัวของเขาหรือไม่ ต้องเอาใจใส่ในความทุกข์สุขของเขา ท่านจึงกล่าวไว้ในมานวศาสตร์ว่า

ปรกฤษยา ตสย ไตรวฤตติหุ สวากูญพาทยถารหต

สกุคฺ จาเว จย ทากษยํจ ภฤตยานํจ ปรีครห

ผู้เป็นนายจ้างต้องสังเกตดูว่า ลูกจ้างนั้นมีภาระประการใด เท่าไร แล้วตั้งค่าตอบแทนเพื่อการครองชีพของเขา ตามจำนวนปริมาณแห่งภาระนั้น ๆ

เช่นเดียวกันนี้ ผู้เป็นลูกจ้าง ก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตต่อนายจ้างทุกประการ จะต้องทำอย่างให้นายจ้างจะได้รับผลประโยชน์มากที่สุด อย่าทำการใด ๆ ให้เสียประโยชน์ของนายจ้างทั้งโดยตรง และโดยอ้อม ท่านจึงได้บัญญัติไว้ว่า

เยน สุยาลลมุตา วาท ปีทา จิตเต ปฺรโกทกุจจิต

ปฺราณเดยาเคปี ตตฺถกรม น กุรฺยาตุ กุลเลวาท

การกระทำใดที่ให้นายจ้างได้รับแต่ความดูถูก ความเสียหายทั้งกายและใจ ผู้เป็นลูกจ้างอย่าทำซึ่งการนั้น แม้ว่าจะถึงต้องสละชีวิตของตนเองก็ตาม

๔. ราชธรรม

คือการปฏิบัติหน้าที่ของพระราชาหรือรัฐบาลต่อประชาชน กับการปฏิบัติหน้าที่ของประชาชนต่อพระราชา โดยถือว่าประชาชนเป็นเสมือนบุตร และเอาใจใส่ความทุกข์สุขของประชาชนอย่างใกล้ชิด ในพระคัมภีร์ทางศาสนาพราหมณ์—ฮินดูได้สอนไว้ว่า

กษัตริยสย ปโรธรมหุ ปฺรชานาเมว ปาลนั
 นิรุทิสญ ผลโกกตาหิ ราชา ธรมณเณ ยชฺยเต
 สํรกฺษฺย มาโน ราชา ยํกुरुเต ธรมมนวหํ
 เตนายรุ วรฺธเตราโคย ทรวินํ ราชญเมวจ

พระมหากษัตริย์มีหน้าที่คือธรรมสูงสุด คือดูแลประชาชน อารักขาประชาชนให้ความอบอุ่นแก่ประชาชน โดยถือหลักธรรมใดความอารักขาของพระมหากษัตริย์ ประชาชนที่อาศัยอยู่ภายใต้พระบารมีของพระองค์ ก็จะต้องปฏิบัติทางธรรมเป็นปฏิการะด้วยเช่นกัน โดยท่านกล่าวไว้ว่า ราชา ทนุทโร คुरुห พระราชาเป็นครู พระองค์ถือทัณฑ์คือกฎหมายไว้ หมายถึงผู้ใดไม่ปฏิบัติทางธรรมผู้นั้นย่อมจะได้รับโทษจากพระองค์ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วประชาชนก็ต้องปฏิบัติทางธรรม โดยอาศัยบารมีราชธรรม อันพระราชาได้ทรงไว้ จึงมีแต่ความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติ ประชาชนก็มีความสุข พระราชาพระองค์นั้น ก็เจริญพระชนมายุยืนนาน

พระราชาราชานั้น พระองค์ทรงเป็นเสมือนเทพเจ้า ๔ องค์ คือ

๑. พระอินทร์
๒. พระยมราช
๓. พระวายุ
๔. พระสุรย
๕. พระอัคนี
๖. พระวรุณ
๗. พระจันทร์
๘. พระกุเวร

ในพระคัมภีร์ได้กล่าวไว้ว่า

อินฺนุรณานิยมากรุณี อคเณสุ จ วรุณเสยฺ จ

จนฺทรวิตุเตศโยสฺสโจว มาตุรา นีรหตุยศาสุวติ

พระพรหมชาติได้แต่งตั้งพระมหากษัตริย์ โดยเอาพระเดชบารมีของเทพเจ้าทั้งแปดองค์ ดังกล่าวมาแล้ว เพื่อปกป้องปกครองและรักษาประชาชน ด้วยเหตุนี้ในองค์พระราชจึงมีเทพเจ้าทั้ง ๘ องค์ สถิตอยู่เป็นนิตย์ และในพระคัมภีร์ ศรีมัททกวดคิตา พระกฤษณะได้ทรงอนุศาสน์ไว้ว่า “นรนา จ นราธิปม” เราเป็นพระราชาในมนุษยชาติ ดังนี้

๑๐. มานวธรรม

ศุภาศุภผลกรม นโมวาคุเทหสมภว

หากเกิดมาเป็นมนุษย์ จงปฏิบัติแต่ทางกุศล

กรมชาคตโย นฤณำ อุตฺตโมธมมธฺยมาหุ

บุคคลที่ได้กระทำ โดยการพูด โดยกาย โดยใจแล้ว ผลแห่งการกระทำนั้นก็จักอำนวยให้แก่บุคคลนั้นเป็น มัธยคติ และอุตมคติ จึงควรทำแต่กรรมดีโดยตลอดแต่ฝ่ายเดียว

ปรทุรวเยชฺวภิรฺยหานิ มนฺसानิฆฺยชินฺตนฺม

วิตถาภินิเวศสุ จ ตูริวิธํ กรม มาณสม

คิดแต่ทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น คิดแต่การทำเสียประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่ยอมนับถือผู้ใหญ่ นี่เป็นโทษทางจิตใจ จงอย่าทำ

ปารุชฺยามนฺฤต ใจว ไปศฺนฺย จาปีสรวสฺส

อสพฺทสฺส ปรลาปสฺส วาญมยฺ สยาจจตรวิธม

การพูดด่าว่า พูดคำหยาบ พูดความไม่จริง พูดให้ร้ายลับหลัง พูดนินทา พูดล้อเสียดนเป็นโทษทางวาจา จงอย่ากระทำ

อหุตตานำ มุปาทาน หิงสาใจวาวิชานตุห

ปรุทาโรปะเสวา จ ศาธีร ตรี วิธ สมฤตม

ถือเอาทรัพย์สินสมบัติผู้อื่นโดยเขาไม่รู้ เขายังไม่ทันให้ หรือใช้อำนาจ มาหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น เป็นชู้กับภรรยาหรือสามีของผู้อื่น เป็นโทษทางกาย จึงต้องไม่กระทำ

ชาติชานปทานธรมาน เสรณี ธรมาศ จ ธรมวิต

สมิกษย กุลธรมาศ จ สวธรมปฤติปาทยेत

ก่อนจะลงมือกระทำใด ๆ จงพิจารณาเห็นว่าขัดกับขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศชาติ หรือขัดแย้งกับขนบธรรมเนียมของตระกูลตัวเอง หรือขัดกับขนบธรรมเนียมของสังคมที่ตนสังกัดอยู่หรือไม่ ถ้าไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมดังกล่าวแล้วไซ้ร้ จึงลงมือทำ

อยศุห ปราปฺยเต โลเก เยน จาปฺคตริกฺเวต

สวรคาศ จ ภรศฺยเตเยน ตตฺถกรมนฺ สมาจเรต

การกระทำใด จะให้ได้รับแต่การนิินทาจากสังคม และไปสู่คดีนัยดังกล่าวฝ่ายเดียว การนั้นอย่าทำ

มิตรทโรหิ กฤตหมศจ ยศจวิทวาส มาตกท

เต นรา นรก ยานติ ยาวจจนทร ทิวากเรา

บุคคลใดไม่ซื่อตรงต่อมิตร บุคคลที่ไม่รู้จักบุญคุณ บุคคลที่หักหลังต่อบุคคลอื่น บุคคลประเภทนี้ต้องไปตกนรกอยู่จนถึงพระอาทิตย์และพระจันทร์สถิตอยู่บนนภาภาค

เทศารเถ ธรมารเถ จ ปราณเตยาค กโรติยท

สุรยสย มณฺฑล ภิทวา สยาคิ ปรมา คติม

บุคคลใดที่เสียสละชีวิตเพื่อประเทศชาติ เพื่อธรรม บุคคลนั้นจะไปสู่คติสูงสุด โดยผ่านสุริยมณฑลไป

มาตถวต ปฺรทาราณิ ปฺรทรวยานิโฆษฐวต

อาตมวต ลรวภูตานิ วิภษนเต ธรม พุทฺธยท

บุคคลใดถือว่า ภรรยาของผู้อื่นเป็นเสมือนมารดาตน ทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่นเป็นโลหะ สัตว์ทั้งหลายเป็นเสมือนตัวเอง บุคคลนั้นเป็นนักธรรมแท้

ปิตฤ ไปตามห สถาน โย ยสยาตร ชิตีษเต
 ส ตสย สหชห ศตรู จเลโทยปี ปริเย สลิตห

ในโลกนี้ใครมาแย่งที่ดินคือประเทศชาติของเรา ซึ่งปู่ย่าและบิดามารดา ด้รักษาไว้ ผู้นั้นจะเป็นศัตรูที่หนึ่งของเรา ขอให้ทำลายผู้นั้นเสีย ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นญาติมิตรก็ตาม

ราชา พนธรพณฐเน้า ราชา จกษรจกษชาม
 ราชา ปิตา จ มาตา จ สรวเษา นายยวรรดินเม

พระราชาเป็นญาติของผู้ที่ไม่มีญาติ พระราชาเป็นตาของผู้ที่ไม่มีแสงสว่างในดวงตา พระราชาเป็นบิดาและมารดาของประชาชนที่เดินบนทางยุติธรรม ฉะนั้นแล

ทาน โภโค นาสุสติโสธ คตโย ภวนติ วิตุตสย
 โย น ททาติ นภุงเต ตสย ตฤติโย คตริภวติ

ทรัพย์สมบัติเงินทองมีคติ ๓ ประการ คือ จ่ายไปเพื่อบำเพ็ญกุศลทาน ๑ จ่ายไปเพื่อการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค ๑ หากไม่จำเป็นทั้ง ๒ ประการดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว ทรัพย์นั้นก็วินาศไป ๑

ศรุษตา ธรรมสรวสว ศรุตวา ใจววธารยตาม
 อาตมนุห ปฤติกุลานิ ปเรชา น สมาจเรต

จงพึงสำราญแห่งธรรม คือ สิ่งใดที่ตัวเองไม่ชอบ อย่าพึงอำนวยสิ่งนั้นให้แก่ผู้อื่น การกระทำของผู้อื่นประการใดที่เราไม่ชอบ อย่ากระทำการนั้นต่อผู้อื่น สารธรรมนี้จึงถือไว้ตลอดไป ก็มีแต่ความสุขสันต์เป็นนิตย์

๒.๖ ปรัชญาในภควัทคีตา

คำสอนที่พระกฤษณะได้กล่าวในภควัทคีตานี้ มิใช่เป็นเพียงเพื่อสั่งสอนอรชุนเท่านั้นหาแต่ยังเหมาะสำหรับทุกคน เพราะสามารถอธิบายและครอบคลุมปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดในใจของศาสนิกชนให้หมดสิ้น เช่น ปัญหาที่ว่าใครเป็นผู้สร้างจักรวาลและสรรพสิ่งในจักรวาล ซึ่งปัญหานี้ อรชุนก็ได้นำขึ้นทูลถามพระกฤษณะ คำตอบที่ได้ก็คือ

พระองค์นั่นเองเป็นผู้ทำลาย ซึ่งพระองค์จะมาปรากฏในรูปแบบที่ต่างกัน ทุก ๆ สิ่งในจักรวาลจะมีพระองค์เป็นส่วนหนึ่งเสมอ แม้กระทั่งสิ่งมีชีวิตที่เล็กที่สุด เช่น แมลงหรือสัตว์เลื้อยคลานต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของพระองค์และเขาเหล่านั้น ก็พยายามจะกลับไปสู่จุดหมายอันเดียวกัน นั่นคือ พระองค์คือพระกฤษณะ ถ้าเมื่อใดเขาเหล่านั้นสามารถที่จะกลับมาพบพระองค์แล้ว วิญญาณนั้นก็ถือว่าเป็นอมตะ และเมื่อใดที่สิ่งนั้นหรือเขาเหล่านั้นได้กลับมาพบกับพระกฤษณะ การพบนั้นแหละที่เรียกว่านิรวาณ ตราบใดที่สิ่งเหล่านั้นไปถึงนิรวาณวิญญาณก็จะไม่มีการสิ้นสุด คือจะเวียนว่ายตายเกิดไปเรื่อย ๆ การเวียนว่ายตายเกิดของสรรพสัตว์นี้จะเปลี่ยนไปตามกรรมที่แต่ละบุคคลได้กระทำขึ้น ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงเกิดในสิ่งต่าง ๆ ถึง ๘ ล้าน ๖ แสน ๔ หมื่นชนิด

แต่ในจำนวนสัตว์ทุกชนิดนั้น มนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์ชั้นสูงที่สุด หรือประเสริฐที่สุด เพราะนอกจากจะมีลักษณะ อวัยวะต่าง ๆ ที่เหมือนกับสัตว์ธรรมดาแล้ว มนุษย์ยังประกอบด้วยสมองและจิตใจที่สามารถคิด รู้ และหาเหตุผลได้

ดังนั้น จึงถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐที่สุด แต่การที่จะได้เกิดเป็นมนุษย์นั้น เป็นไปได้ยากมาก เพราะจะต้องสร้างกรรมดีมาตลอด ฉะนั้น ผู้ใดที่เกิดเป็นมนุษย์แล้ว ก็ควรจะภูมิใจ เพราะมนุษย์สามารถมีอิสระที่จะกระทำความดีได้ และเขานั้นก็อาจจะได้บรรลุนิรวาณ ถ้าเขานั้นได้สร้างกรรมดี และความดีเหล่านั้นก็จะส่งผลไปยังจิตใจของตัวเอง เพื่อนำไปสู่หนทางของนิรวาณ

กรรมในภวทศดา

กรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของมนุษย์ กรรมเหล่านี้ก็คือการกระทำนั่นเอง มนุษย์หรือสรรพสัตว์ทั้งหลายก็ต้องเป็นไปตามกรรม ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ เขาเหล่านั้นจะต้องทนทุกข์ทรมานกับการรับกรรม ซึ่งรับโทษเกิดเป็นสัตว์ทั้ง ๘ ล้าน ๖ แสน ๔ หมื่นชนิด หมุนเวียนกันไป หลังจากเวียนว่ายตายเกิดเป็นสรรพสัตว์ทั้งหลายแล้วก็จะเกิดเป็นมนุษย์ จึงถือกันว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐที่สุด และกรรมที่สร้างขึ้นในมนุษย์จะประกอบด้วยกรรม ๓ ชนิด คือ กรรมดี กรรมชั่ว กรรมที่เป็นไปตามปกติสม่ำเสมอ

ด้วยเหตุที่มนุษย์มีสมอง มีความคิด รู้จักคิด ตัดสินใจ ในการที่จะทำกรรมดี กรรมชั่ว นั้น มนุษย์ทุกคนจึงควรที่จะทำอะไรโดยการตัดสินใจให้ต้องแท้เสียก่อน

ยังมีกรรมอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นกรรมชั้นสูงที่สุด คือการสร้างกรรมหรือ กระทำสิ่งใดที่หนึ่งโดยไม่หวังผลตอบแทน ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตน เขาทำเพื่อคนอื่น กรรมนี้จึงถือเป็นกรรมที่ประเสริฐที่สุด ในการสร้างกรรมนี้ มนุษย์จะต้องเสียสละตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความสุขของตน คิดแต่ความสุขของผู้อื่น ซึ่งในใจของคนเหล่านี้จะต้องเต็มไปด้วยความดี ความเสียสละมีฉะนั้นแล้วก็จะไม่สามารถทำการเสียสละเพื่อผู้อื่นได้ ดังนั้น การทำดีโดยไม่หวังผลตอบแทนและการเสียสละจึงถือว่าเป็นกรรมชั้นสูง เช่น ทหารซึ่งเป็นวีรของประเทศยอมพลีชีพ เพื่อปกป้องประเทศชาติของตนและเพื่อให้สมกับหน้าที่ของตน โดยไม่ละเลยหรือแสดงความเห็นแก่ตัว การกระทำหรือกรรมที่เขาได้เสียสละชีวิตเพื่อประเทศชาติ โดยมีได้หวังผลตอบแทนหรือเพื่อตนเองเช่นนั้น เป็นสิ่งที่สูงส่งอย่างยิ่ง ดังนี้ เป็นต้น

กรรมชั้นสอง คือ การปฏิบัติหรือกระทำหน้าที่ตามความเหมาะสมในที่ ๆ อันควร เช่น นักเรียนควรจะมีหน้าที่ศึกษา ก็ควรจะศึกษาเท่านั้น ทำอย่างอื่นไม่ชื่อว่าหน้าที่

กรรมชั้นสาม คือ กรรมที่คนทำเพราะความจำเป็น คือมีเหตุจำเป็นต้องกระทำ ซึ่งกรรมประเภทนั้น ๆ

ด้วยเหตุนี้เอง พระกฤษณะจึงได้ทรงกล่าวกับอรชุนว่าในจำนวนทั้ง ๓ กรรมนี้ ควรจะทำการชั้นสูงเพราะจะสามารถทำให้ถึงนิรวาณได้ และสามารถเข้าใจ ด้วยเอง วิญญานและพระเป็นเจ้าโดยเห็นความแตกต่างของทั้งสามสิ่งนี้

พระกฤษณะได้ทรงกล่าวถึง วิญญานและพระเป็นเจ้าในภควัทคีตา ไว้ดังนี้

ร่างกายของคนเราประกอบด้วยธาตุ ๕ ชนิด คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ แต่ว่าสิ่งเหล่านี้ ไม่มีอะไรแน่นอน เมื่อตายแล้วส่วนประกอบเหล่านี้ ก็จะรวมกลับไป อารุธเดิมที่มา วิญญานก็จะเป็นอมตะ และความต้องการสูงสุดของสิ่งเหล่านี้ก็คือ ต้อง

การกลับไปเป็นส่วนหนึ่งของพระกฤษณะ ดังนั้นการพบกันระหว่างวิญญูณกับพระเป็นเจ้า จึงถือว่าเป็นนิรวาณ วิญญูณที่ทำความดีก็สามารถเข้าถึงนิรวาณได้ แต่ถ้าทำไม่ดีก็จะกลับไปสู่การเวียนว่ายตายเกิดเหมือนเดิม ซึ่งเหล่านี้เป็นคำสอนที่มีอยู่ในภควัทคีตา นอกจากนี้ยังสอนให้คนกลัวความชั่วมากกว่าความตาย เพราะความตายนั้นสามารถเปลี่ยนเพียงร่างกายเท่านั้น แต่ความดีความชั่วนั้นย่อมจะต้องติดไปกับวิญญูณอย่างแน่นนอน กรรมในภควัทคีตาจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ และได้เน้นหนักเฉพาะในการกระทำดีเท่านั้น

อด ตฤดีโย อธยายะ สรีรมทกทฤคิตายำ กรุมโยโค นาม

อธยายะที่ ๓ กรุมโยค (หลักปฏิบัติ)*

กรุม อวาช

ชชยส จตุกรุมณสุเต มตา พุทฐิรชุนารทน |
ตฤคิ กรุมณิ โจเร มำ นิโยชยสิ เกสว ||๑||

ท้าวอรชุนทูล

๑. ข้าแต่ชนารทนะ ถ้าคิดว่าหลักรู้ดีกว่าหลักปฏิบัติแล้ว ไฉนท่านจึงให้ข้าพเจ้าประกอบในหลักปฏิบัติอันเป็นสิ่งที่หยาบเล้าเกสวะ

วชมิเศรณเว วากุเชน พุทฐิ โมหยสัว เม |
คเทกั วท นิสุจิตย เชน เศรโย' หมาปุนยามุ ||๒||

๒. ท่านเป็นประหนึ่งว่า ทำให้ข้าพเจ้าฉงนในปัญญาของข้าพเจ้าด้วยภาษาพูดอันกำกวมฉะนั้นท่านจงบอกจำกัดแต่คำเดียวให้เด็ดขาด ซึ่งข้าพเจ้าควรได้รับความประเสริฐบ้าง

สุภควานุวาช

โถเก' สุมินทวิวิชา นิฆจา ปุรา ปุรฤตา มชานช |
ชุณานโยเคน สำชยานำ กรุมโยเคน โยคินามุ ||๓||

พระฤชณะ ตรัส

๓. แน่ท่านผู้ไม่มีบาป ในโลกนี้มีปฏิบัติทาสอยู่สองอย่าง ซึ่งอาตมาได้เคยกล่าวมาก่อนแล้วเฉพาะพวกสงฆ์ชยะใช้ปฏิบัติตามหลักรู้ เฉพาะพวกโยคะใช้ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติ

*อด "สรีรมทกทฤคิตายำ หรือเพลงแห่งชีวิตของฤชณะใหญ่ปณนวยาส" (ศาสตราจารย์ แสง มนวิตร แปลจากไทย, สำนักพิมพ์แพรววิทยา กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๗) หน้า ๔๕-๖๐

น กรุณณามนารมฺภานํ ในมฺภกรมฺมํ ปุรุโษ' สุนเต

น จ สันนุสนาเทว สิทธิ สมธิกจฺฉลติ

|| ๔ ||

๔. เพราะเหตุที่ไม่ปรารถนาปฏิบัติตามหลักปฏิบัติ บุรุษจึงไม่ได้เนกขัมมะอันเป็นแดนสันติกรรมและเพียงเหตุละการกระทำอย่างเดียวนั้น ก็ยังไม่ทำให้บรรลุผลสำเร็จได้

น หิ กสฺสจฺฉกฺษณมปี ชาตุ ตฺมฺสฺสจฺฉกฺรมกฺกตฺ

การุยเต หุขวสฺส กรมฺ สรวสฺส ปุรฺกตฺติชฺรคุโณ

|| ๕ ||

๕. แต่ไหนแต่ไรมาแล้ว ไม่มีใครเลยที่จะอยู่ได้แม้ชั่วขณะโดยไม่กระทำอะไร เพราะทุก ๆ คน ย่อมถูกคุณอันเกิดจากประภคิตบังคับให้กระทำการ

กรเมนุทฺริยาณิ สัมมชฺช ช อาสุเต มนสา สุมรณ

อินฺทฺริยารุณานวิมฺเหตฺตมา มิตฺยาจารสฺส อจฺฉยเต

|| ๖ ||

๖. ผู้ใดครองอยู่ แต่การบังคับกรรมเมณฑริย^(๑) ส่วนใจนั้นครุ่นคิดอยู่แต่อารมณ์ที่เป็นวิสัยของอินทริย ผู้นั้นเป็นผู้เขลา กล่าวได้ว่า เป็นผู้ประพฤติดลวงปัญญา (ตนเอง)

ชสฺสจฺฉวินฺทฺริยาณิ มนสา นิชฺชมฺภารกเต' วรฺชุน

กรเมนุทฺริยสฺส กรมฺโยค มสฺสกตสฺส วิสฺสมชฺชเต

|| ๗ ||

๗. อรชุน! ส่วนผู้ใดข่มญาณเมณฑริย^(๒) ด้วยใจปรารถนาหลักปฏิบัติด้วยกรรมเมณฑริยโดยไม่ประสงคฺผล ผู้นั้นจัดเป็นชั้นพิเศษ

นิยตํ กุรุ กรมฺ ตวํ กรมฺ ชฺชยาโย หยกรมฺณ

สํวริยาดรปํ จ เต น ปุรฺสํหุชฺชยทกรมฺณ

|| ๘ ||

๘. ขอท่านจงกระทำการ (ที่เป็นกุศล) ให้เป็นเนติย การกระทำนั้นดีกว่าไม่กระทำ ถึงร่างกายของท่านเมื่อเว้นการกระทำเสียแล้ว ก็ย่อมเคลื่อนไหวไปไม่ได้

ชชฺชวราตฺตกรมฺโณ' นชฺชตฺร โลโก' ช กรมฺพนฺชณะ

ตทฺธํ กรมฺ เกณฺเดช มุคฺตสฺสจฺฉ สมาร

|| ๙ ||

๙. โลกนี้ มีกรรมเป็นเครื่องผูกพันโดยการกระทำทุกชนิด เว้นแต่การกระทำเพื่อยัญพิธี (คือการกระทำเพื่อพระเจ้า ซึ่งได้แก่ธรรมกาย) ตูกร เกณเดชของท่าน จงชอบที่จะประพฤติกการกระทำยัญพิธีนั้นโดยไม่ประสงคฺผลอย่างใด ๆ

สยหฺฤณะ ปฺรชาเส สฺฤษฺฏว ปุโรวาช ปฺรชาปติะ |
 อเนน ปฺรสวียฺษฐว เมษโว' สฺตวียฺฏกามรฺก | ๑๐ ||

๑๐. ในกาลก่อน พระปชาบดี (พระผู้ทรงสำแดง) ทรงสฤษฏ์ (สำแดง) บ่วงประชา พร้อมด้วยยัญพิธีแล้วทรงประกาศว่า “ด้วยยัญพิธีนี้” ท่านทั้งหลายจะมั่งคั่ง และหลังความใคร่ที่น่าปรารถนา

เทวานุภาวยตานเน เต เทวา ภาวชนฺตุ วะ |
 ปฺรสฺสปรี ภาวชนฺตเส เสฺวระ ปฺรมวาชฺสยถ | ๑๑ ||

๑๑. ท่านทั้งหลาย จงบำรุงเทพเจ้าด้วย (ยัญพิธี) นี้ และทวยเทพเหล่านี้ จงบำรุงพวกท่าน ท่านทั้งหลายจึงได้รับความประเสริฐยิ่ง โดยต่างบำรุงซึ่งกันและกัน

อิมฺญานโกคานฺหิ वो เทว ทาสฺยชนฺเต ชฺษณภาวิตา |
 ไตรหุตฺตานปฺรทาโยโกช โยภฺยเก สฺเตน เอว สะ | ๑๒ ||

๑๒. เพราะเทพเจ้าทั้งหลายถูกท่านบำรุงด้วยยัญพิธี จงสนองท่านด้วยโภคที่ น่าปรารถนา ผู้ที่บริโภคร โภคอันเทพเจ้านั้นให้แล้ว แต่ไม่สนองตอบแต่เทวดาเหล่านี้มันคือชไมยแท้ ๆ

ชฺษณสฺมิญฺญาสฺนเ สนฺโต มุจฺยชนฺเต สรวกิลฺพิโษะ |
 ภฺยชฺเต เต ตวํ ปาปา เข ปจฺนฺตฺยาคฺมการณาค | ๑๓ ||

๑๓. สารุชนผู้บริโภคร โภคะ อันเหลือจากยัญพิธี ย่อมปลดเปลื้องจากบาปทั้งหมด ส่วนผู้ลามกบริโภครเพราะเห็นแก่ตัวเอง ย่อมบริโภครเอาบาปเข้าไปด้วย

อนฺนาหฺวณฺติ ภูตานิ ปฺรชฺนฺยาทณฺนสํกาวะ |
 ชฺษณาหฺวณฺติ ปฺรชฺโนช ชฺษณะ กรฺมสมฺหฺวณะ | ๑๔ ||

๑๔. สัตว์โลกเกิดจากอาหาร (ข้าว) อาหารเกิดจากน้ำฝน น้ำฝนเกิดจากยัญพิธี ยัญพิธีเกิดจากกรรม (การกระทำ)

กรุม พรหมโมทกัว วิทุธิ พรหมากุณรสมุทกวม |
ตสุมาตสรวคตฺ พรหม นิคฺยฺ ขชฺเณ ปฺรติษฺฐิตมฺ ||๑๕||

๑๕. ท่านจงทราบเถิดว่า กรรมเกิดจากพรหม (พระเวท) พรหมเกิดจากอักษร (ปรมัตมะ ซึ่งไม่มีความเสื่อม) เพราะฉะนั้นพรหมจึงมีอยู่ในสรรพสิ่งและดำรงอยู่ใน ยัญพิธีเป็นนิตย์

เอวํ ปฺรวรตฺติ จกฺถํ นานวฺรตฺยตีห ขะ
อภายูริณฺทวิยาราโม โมจํ ปารุถ ส ชฺวีติ ||๑๖||

๑๖. โลกียจักร หมุนเรื่อยไปด้วยอาการอย่างนี้ ผู้ใดในโลกนี้ไม่คล้อยไปตาม ผู้นั้นมีอายุลามกขึ้นชมอยู่ในอินทรีย์ (กรรมเมณฑรีย์และญาณเมณฑรีย์) ปารถ! เขามีชีวิต เป็นโมฆะ (ว่างเปล่าจากคุณงามความดี)

ยสุตฺวาตุมรตีเรว สุขา ทาตุมตฺฤปฺตสฺจา มานวะ
อาตุมนฺเชว จ สํคฺษฺญสฺย ตสฺย การุญํ น วิทฺยเต ||๑๗||

๑๗. ส่วนคนใดชื่นชมอยู่แต่เฉพาะอาตมมัน อิ่มเอิบในอาตมมัน และสันโดษ เฉพาะอาตมมันกรรมของคนนั้นย่อมไม่มี

โนว ตสฺย กุฏเตนารุโถ นากุฏเตเนห กสฺจน
น จาสฺย สรวกฺุเตมฺ กสฺจิทฺรฺถวฺยปาสฺวระ ||๑๘||

๑๘. ประโยชน์ของเขาไม่ได้อยู่ตรงที่ทำได้หรือไม่ทำอย่างไร เขาไม่ต้องพึ่งใคร ๆ ทั้งหมด เพื่อประโยชน์อะไร ๆ เลย

ตสุมาทสฺกฺตฉะ สตตํ การุญํ กรุม สมาจร
อสฺกฺโต หฺยจอรนฺ กรุม ปฺรมาปฺโนติ ปฺรุษะ ||๑๙||

๑๙. เพราะฉะนั้น ท่านจงประพฤติโดยชอบซึ่งกรรมที่ควรกระทำให้เรื่อยไป โดยไม่ติดในกรรม เพราะว่า ผู้ประพฤติกรรมโดยไม่ติดในกรรมนั้นย่อมถือปรมัตมมัน

กรรมใดเว หิ สัสติหุติ มาสุธิตา ชนกาทษะ |
โลกสัครุหเมวปี สปัศชนนุกรรมวหเส || ๒๐ ||

๒๐. ด้วยว่าบุรพชน มีท้าวชนกเป็นอาทิ ได้รับความสำเร็จเพราะกรรมอย่าง
เดียว เมื่อท่าน (อรชุน) เล็งเห็นการสงเคราะห์ประชาโลกแล้ว ควรกระทำกรรมนั้น
เด็ด

ขหุยทาจรติ โศรมุขสุ คตตเทเวตโร ชนะ |
ส ขดปรมานึ กुरुเต โลกสุตทनुวตเต || ๒๑ ||

๒๑. ผู้สูงสุดประพตติอย่างไร ๆ คนอื่นย่อมประพตติตามอย่างนั้น ๆ ผู้สูงสุดนิยม
อย่างไร ประชาโลกย่อมนิยมตามอย่างนั้น

น เม ปารุธาสติ กฤตวขมฺ ตริมุ โลเกมุ กิ จน |
นานวาปตมวาปตวขมฺ วรต เอว จ กรุมณิ || ๒๒ ||

๒๒. ปารธ! อาตมาไม่มีกรรมอันจำต้องทำอย่างใด ๆ อีกแล้วในไตรโลก ไม่มี
อะไรที่ไม่ได้รับหรือที่ควรจะได้รับ ถึงกระนั้น อาตมาก็ยังดำรงอยู่ในกรรมหรือกระทำ
กรรมอยู่

กเก หุยเก น วรเตขมฺ ชาคู กรุมณเขตนุทวีตะ |
มม วรตมานุวตตเน มนุษยะ ปารุธ สรวสะ || ๒๓ ||

๒๓. ปารธ! เพราะว่าถ้าอาตมาจะไม่พึงขมกเขม้นประพตติกิริยาเสมอไปแล้ว
มนุษย์ก็จะหันมาดำเนินตามทางของอาตมาไปเสียหมด (จะกลายเป็นผู้ไม่ทำอะไรเสีย
เลย)

กุตสเภาเชวเม โลกา น กुरुข่า กรุม เจทหม |
กักรสูก จ กรุตาสุขามุปหนุขามิมะ ปุรชะ || ๒๔ ||

๒๔. ถ้าอาตมา จะไม่ทำอะไรเสียเลย โลกนี้ก็จะพึงเสื่อมเสียและอาตมาจะได้
เป็นผู้นำให้เสียวรรณะล้างผลาญปวงประชา

สฤตาธะ กรุณณวิทัวโส ขลา กรุวนติ การต |
 กรุยาทวิทัวสฤตาธสฤตสุจิกรุณฺรโลกสักรหม || ๒๕ ||

๒๕. ผู้ไม่ตรัสรู้ยังมีความติดเนื่องอยู่ในกรรม ประพฤติอย่างใดเล่า การต!
 ปราชญ์ผู้ตรัสรู้ ปราศจากความติดเนื่องแล้ว พึงประพฤติเช่นเดียวกันโดยมุ่งที่จะทำการ
 สงเคราะห์แก่โลก

น พุทธิเกทํ ชนเขทชุนานํ กรุณสงกีนาม |
 โชนเขตุสรว กรุมาณิ วิทวานุญกตะ สมาจรณ || ๒๖ ||

๒๖. ปราชญ์ผู้ตรัสรู้ไม่ควรให้บังเกิดขึ้น ซึ่งความวนเวียนในปัญญา (คือ ความ
 ไม่เชื่อกรรม) ของนรชนผู้ยังไม่ตรัสรู้และยังเกาะเกี่ยวอยู่ในกรรม (แต่ตนเอง) เมื่อได้
 ดำรงอยู่ในสภาพของปรมาตมแล้วต้องให้ผู้อื่นประพฤติชอบ ซึ่งกรรมทั้งปวงด้วย

ปรุกฤตะ กรุยมาณานิ คุไณะ กรุมาณิ สรวสะ |
 อหํการวิมูตาตมา กรุตาหมิติ มนุชเต || ๒๗ ||

๒๗. กรรมทั้งหลาย ถูกคุณของประภฤติ (วิสัยแห่งธรรมดา) ทำอยู่โดยประการ
 ทั้งปวง ผู้มีใจอันหลงด้วยอหังการ ย่อมเข้าใจไปว่า ตนเองเป็นผู้ทำ

ตตตตวิตตฺ มหาพาโท คุณกรุมวิภาคโยะ |
 คุณเภา คุณฺมุ วรตฺนุต อิติ มตฺวา น สชฺชเต || ๒๘ ||

๒๘. แน่มหาพาหุ! ส่วนผู้ที่รู้สภาพอันถ่องแท้แห่งการจำแนกคุณ^(๓) และกรรม
 รู้ว่าคุณเกื้อยส่วนคุณ (ไม่ได้้อยู่ในที่อื่น) ย่อมไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งใด ๆ

ปรุกฤเตรคุณสํมูตฺมาะ สชฺชนฺเต คุณกรุมสุ |
 ตานกฤตฺสฺนวิโท มนุทานกฤตฺสฺมวินฺน วิจาลเขตฺ || ๒๙ ||

๒๙. ผู้ที่ถึงมรรยในคุณของประภฤติ ย่อมเกาะเกี่ยวอยู่ในคุณและกรรม ผู้ตรัสรู้
 ธรรมสิ้นเชิงไม่ควรยังผู้ ไร้เวลาเหล่านั้นซึ่งเขายังไม่ตรัสรู้ธรรมสิ้นเชิงและยังเป็นผู้มีปัญญา
 น้อยให้ทวนไถว

มขี สรวาณิ กรุมาณิ สันยสฺยาธยาตุมเจตสฺ ।

นราศฺรณิมโม กุลวา ชุรยสฺว วิคตชวระ ॥ ๓๐ ॥

๓๐. ท่านจงขัดกรรมทั้งปวงลงในอาตมา (ธรรมกาย) ด้วยสมาธิจิตเป็นผู้ปราศ
จากความห่วง ไม่มีความกังวล ไม่มีความเศร้าโศก แล้วจงระเบิด

เข เม มตมิทํ นิตฺยมนุติษฺฐนฺติ มานวาช

สุรทฺทวณฺโต นสฺยนฺโต มุจฺยนฺเต เตปิ กรุมภิชะ ॥ ๓๑ ॥

๓๑. แม้ผู้ที่มีความเชื่อมั่น และไม่มั่งร้าย เมื่อประพฤติดตามความเห็นของอาตมา
นี้เป็นนิตย์ ย่อมพ้นจากกรรมทั้งหลายไปได้บ้าง

เข เตวตทกฺขสฺยนฺโต นานติษฺฐนฺติ เม มตมุ

สรวชฺฌณวิมุตฺตาสฺตานํ วิทฺธิ นฺนฺญาณเจตสฺส ॥ ๓๒ ॥

๓๒. ส่วนผู้ที่มั่งร้ายต่อความเห็นนี้ ไม่ประพฤติดตามความเห็นของอาตมา จงทราบ
เถิดว่า ผู้นั้นเป็นผู้มั่งวายในญาณทั้งปวงเป็นคนเสื่อมและไร้ปัญญา

สทฺถุสํ เจษฺฏเต สวสฺยาช ปฺรกฺฤเตรชฺฌณานวนปี

ปฺรกฺฤติ ขานฺติ ภูตานํ นิกฺรหะ กิ กริมฺยติ ॥ ๓๓ ॥

๓๓. แม้ผู้มีปัญญา ย่อมประพฤติดตามรอยประกฤติ (สังฆารอันกรรมปรุงไว้ใน
กาลก่อน) ของตนเอง สัตว์ทั้งหลายย่อมได้รับประกฤติ (คือ ถูกอำนาจอินบังคับให้ทำ
กรรม ไม่ใช่ทำโดยสภาพของของตนเอง) นิเคราะห์ (การห่วงเหนี่ยว) จะทำอะไรได้

อินฺทฺริยเสษฺนทฺริยสฺยารเณ รากเทวเมหา วุขสฺสฤติเต

คโยรณ วสฺมาคฺจุเฉตฺเตหา หุขสฺส ปรีปนฺณินา ॥ ๓๔ ॥

๓๔. ความยินดี และความยินร้ายย่อมตั้งอยู่ที่อารมณ์ของอินทรีย์ ท่านอย่าตกไป
อยู่ใต้อำนาจของมัน เพราะมันเป็นอันตรายของคน

เศรฺชานํ สุวธฺธโม วิคฺฤณะ ปฺรชฺรมาตฺสฺวานุชิตาตุ

สุวธฺธเม นิธน์ เศรฺชช ปฺรชฺธโม กยวหะ ॥ ๓๕ ॥

๓๕. สภาพธรรมของตนถึงไร้อุณก็ยิ่งดีกว่าสภาพธรรมของคนอื่นซึ่งประพฤติดตาม
สภาพการตายลงในสภาพธรรมของตนย่อมประเสริฐสุด สภาพธรรมของผู้อื่น มีแต่จะนำ

อรุชุน อุวาจ—

อก เกณ ปุรุชอุโต'ขมุ ปาป จรติ ปุรุฆะ
อนิจฺจนนปี วารุฆเณช พลาทิว นิโยชิตะ

|| ๓๖ ||

ท้าวอรุชุน ทูลถาม

๓๖. ก็เมื่อเช่นนั้น คนเรานี้ถูกอะไรบันดาลเล่าจึงทำบาปแม้ตนเองไม่ปรารถนา
ซึ่งเป็นเหมือนเขาทำลงด้วยกำลังของสิ่งอื่น พระองค์ผู้เฝ้าวฤชณ^(๔)

ศุภรควาญ—

กาม เอช โกรธ เอช รโฆคุณเสมทุกวะ
มหาสโน มหาปาปมา วิทุเรชนมิห ไวรินมุ

|| ๓๗ ||

พระกฤษณะตรัสเฉลย

๓๗. มันเป็นกาม มันเป็นโกรธอันเกิดจากคุณเคืองระ กินจุบาปหนา ท่าน
จงทราบเถิดว่ามันเป็นศัตรูในเรื่องนี้

ธูเมนาวูริยเต วหุนิรยถาทุโส มเถน จ
ยโกลุเพนาวุโต กรภสฺตถา เตเนทมาวุฤตมุ

|| ๓๘ ||

๓๘. ควันบังไฟ ผ้าบังแฉ่งส่องรทุมหารกในครรภฉันได กามและโกรธนั้น
มันย่อมปกปิดสิ่งนี้ไว้ฉนั้นนั้น

อาวฤคฺ ชุณานเมเตน ชุณานิโน นิตฺยไวริณา
กามรูปเณ เกานุเตย ทูษุปเรณานเลน จ

|| ๓๙ ||

๓๙. เกานุเตย! สิ่งนั้นนั้นคือความรู้ ถูกมันซึ่งเป็นศัตรูประจำของผู้มีปัญญาแสดง
ตนเป็นกาม เต็มได้โดยยาก และไม่มีการเพียงพอดุจไฟไม่อ้อมเชื้อครอบงำไว้

อินทฺริยาณิ มโน พุทฺธิสฺยาธิษฺฐานมฺจุยเต
เอไทร วิโมหยเตยฺช ชุณานมาวุฤตฺย เทหฺนมุ

|| ๔๐ ||

๔๐. อินทรีย์ ใจ และความรู้ท่านกล่าวว่าเป็นที่ตั้งของมัน มันปิดบังญาณไว้ด้วย
อินทรีย์ใจและความรู้เหล่านั้น จึงทำให้ลุ่มหลงต่อชีวาตมัน

ตสฺมาตฺตวามินฺทฺริยาณฺชทา นิยมฺช กรตฺรชก
ปาปฺมานํ ปฺรชกึ เกยฺนมุ ชุณานวิชุณานนาสนมุ

|| ๔๑ ||

๔๑. เพราะฉะนั้น ดูกรท่านผู้ประเสริฐในตระกูลภารต ก่อนอื่นท่านจงบังคับ
อินทรีย์ทั้งหลายให้จงได้ จงสลัดมันผู้เป็นตัวลามก คอยทำลายญาณและความรู้

อินทรีขาลี ปราณเยาหุรีนทรีเขกษะ ปรี มนะ
มนสสุตฺ ปรา พุทฺธิโร โป พุทฺธิระ ปรัตสุตฺ สะ ||๔๒||

๔๒. ท่านกล่าวไว้ว่า อินทรีทั้งหลายเป็นสิ่งประเสริฐ ใจประเสริฐกว่าอินทรี
แต่ปัญญายังประเสริฐกว่าใจ ส่วนสิ่งที่ประเสริฐกว่าปัญญานั้นคืออาดมัน

เอว พุทฺธิระ ปรี พุทฺธิวา สํสฺตฤยาตฺมานมาตฺมานา
ชหิ ศฺตฺว มหาพาโห กามรูปํ ทฺวราสทฺม ||๔๓||

๔๓. มหาพาหุ! เมื่อเป็นดั่งนั้นซึ่งเป็นศัตว์ แสดงตนเป็นกาม ยากที่ใครจะ
เอาชนะได้ท่านจงละมันเสียด้วยการตรัสรู้สิ่งที่ประเสริฐกว่าปัญญา โดยบังคับตนเองด้วย
ปัญญา

โอมฺ คตฺ สทิตี สฺวํทุกฺควทฺคตาสุปนิษฺตฺสุ พฺรหฺมวิทฺยา
โยคฺสาสุเดว สฺวักฺฤษฺณารชุนสํวาท
กรมโยโค นาม ตฤตฺโย ฐยาเย ||๓||

อัยยที่สาม ชื่อ กรรมโยค ในเรื่องพระฤๅษณะและอรชุน ในโยคศาสตร์
ซึ่งเป็นพรหมวิทยา (ปรัชญา) อันมีมาในพระคัมภีร์ อุปนิษัทดังนี้แล

โอมฺ คตฺ สด

หมายเหตุอรรถาธิบายที่ ๓

๑. อินทรีย์ แผนกใช้งาน คือ วาก=ปาก พุต ปาณ=มือ บาท=เท้า
อุบัสถ=อวัยวะสืบพันธุ์ ปาย=ท้อง เรียกว่า กรรเมนทรีย์
๒. อินทรีย์ แผนกรู้ คือ จกษ=ตา ไศรต=หู มุราน=จมูก ชหฺวา=ลิ้น
กาย=ตัว หรือปราสาทสัมผัสส่วนร่างกาย เรียกว่า ญาเนนทรีย์
๓. คุณมี ๓ คือ สัตวะ รชะ ตมะ (สัตวะคุณ รชะคุณ ตมะคุณ)
๔. วฤษณี เป็นกษัตริย์องค์แรกของตระกูลวฤษณีวงศ์*

* (สันนิษฐานโดยละเอียดทั้งปวงที่ยกมาจาก "สรีรยัตนวิธาน" แต่เพี้ยน)

๒.๘ การปฏิบัติประจำวันทางศาสนาพราหมณ์—ฮินดู

การปฏิบัติประจำวันในศาสนาพราหมณ์—ฮินดู คือ ปัญจยชนะ หมายถึงการทำ การบูชาห้าประการ หรือการกระทำพิธีบูชายัญญะห้าประการ คำว่า ยชนะ ยัญญะหรือ ยัญญ์นั้น ในภาษาสันสกฤตและภาษาฮินดี แปลว่า การบูชา การเซ่น หรือการบวงสรวง ชนิดหนึ่งของพราหมณ์ สำหรับบูชาเทวดาโดยการสวดมนต์และถวายเครื่องเซ่นเครื่อง ส่วย ตลอดจนการบูชาอัคนิ และการเซ่นสรวงทั้งปวง นอกจากนี้ความหมายสำคัญของ คำว่า “ยัญญะ” ยังมีอีก ได้แก่ การกระทำอุปการะต่าง ๆ การกระทำให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธาคือเทวดา และบรรพบุรุษ ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และที่ได้ล่วงลับไปแล้ว การยังความ เลื่อมใสให้เกิดขึ้นในมวลมนุษย์และสัตว์ ตลอดจนสิ่งมีชีวิตทั้งหลายทั้งปวง เช่นนี้ ก็เรียก ว่า “ยัญญะ” ได้ทั้งสิ้น

เรากระทำ “ยัญญะ” ก็เพื่อให้อุปการะแก่ตนเอง และแก่ชีวิตอื่น ๆ ทั้งหลายด้วย ภาระของยัญญะมีหลายประการแล้วแต่กาลเทศะ แต่ยัญญะที่สำคัญมี ๕ ประการ คือ

๑. พรหมยัญญะ ได้แก่ การตั้งจิตนาการถึงเฉพาะแต่พระปรมาत्मันและอาตมา โดยตั้งสมาธิทางลัทธิโยคะ หรือกระทำพิธีบูชาตามคำสั่งสอนของคัมภีร์พระเวท หรือ ฉะนั้นก็กระทำสวธยาย คือการศึกษาพระธรรมให้แตกฉานยิ่งขึ้น ผู้บรรลुพรหมยัญญะ นี้จะสามารถบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่คนทั้งปวงได้ด้วยใจอันบริสุทธิ์โดยมิได้เลือกหน้า

พรหมยัญญะนี้ ตามพระคัมภีร์บัญญัติไว้ว่า กระทำวันละสามเวลา ซึ่งเรียกอีก ประการหนึ่งว่า ตรีกาลสนธยา คือ กระทำในตอนเช้า ระหว่างเวลา ๔.๐๐ น. ถึง ๘.๐๐ น. ตอนกลางวันระหว่างเวลา ๑๑.๓๐ น. ถึง ๑๓.๐๐ น. ตอนเย็นระหว่างเวลา ๑๗.๑๕ น. ถึง ๒๐.๐๐ น. ตอนเช้าตื่นนอนแล้ว ชำระร่างกายให้บริสุทธิ์ก่อนเข้าพิธีพรหมยัญญะ เรียก ว่า ปราตสสนธยา คือ บูชาพระอาทิตย์ และบูชาพระแม่คายนตรีปางพระพรหมา จินตนาการ พระรูปคายนตรีปางพระพรหมาไปพร้อมกับกับภาวนาพระคายนตรี ถึงเวลาใกล้เที่ยงวัน ก็ ชำระกายให้บริสุทธิ์ แล้วทำพิธีพรหมยัญญะ กลางวัน เรียกว่า มธยาสสนธยา คือ บูชา พระอาทิตย์แล้ว บูชาพระแม่คายนตรีปางพระวิษณุ จินตนาการพระแม่คายนตรีปางพระ- นารอด์ ตอนเย็น อาบน้ำเสร็จแล้วบูชาพระอาทิตย์ก่อน หลังจากนั้นบูชาพระแม่คายนตรี ปางพระศิวะ คืออ่านคาถาพระคายนตรี และจินตนาการรูปพระแม่คายนตรีปางพระศิวะด้วย

การอ่านคาถาพระคยาตรีในใจอันเป็นการภาวนานั้น ในตำรากรรกาณเท ได้บัญญัติไว้ว่า ต้องอ่านหนึ่งพันครั้งแต่ละเวลา หากมีความสามารถปฏิบัติได้ดังกล่าวเป็นเวลา ๑๒ ปี ก็จะมีบารมีสูงขึ้น ทั้งในด้านกายและจิตใจของผู้ปฏิบัติอย่างมหัศจรรย์ ผู้นั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ในตัวเองเป็นพิเศษ องค์เทพทั้งหลาย โปรดต่อผู้นั้นเป็นพิเศษด้วย หากไม่สามารถปฏิบัติถึงขั้นนี้ ก็ต้องอ่านหนึ่งร้อยแปดครั้งแต่ละเวลา ถ้าเห็นว่ายังเป็นไปไม่ได้ก็อ่านเพียงสองเวลา เข้าเย็น ก็พอใช้ได้ แต่ได้มีความศักดิ์สิทธิ์ และได้พระบารมีตามส่วนแห่งการปฏิบัติขั้นนี้ด้วย

สมัยนี้ บางท่านมีการปฏิบัติบูชาประจำวัน สองเวลา เข้าเย็น แต่บูชาองค์เทพที่เขาชอบนับถือ เช่นบางท่านบูชาพระนารายณ์ บางท่านบูชาพระนารายณ์ บางท่านบูชาพระศิวะ บางท่านบูชาพระแม่อุมาเทวี บางท่านบูชาพระพิฆเนศวร เป็นต้น กระทำเช่นนั้นก็ได้ แต่ผลที่จะตอบแทนด้วยการกระทำนั้น ๆ ก็เปลี่ยนไปด้วย แต่ไม่เสียประโยชน์ บางท่านยังไม่ปฏิบัติอะไรเป็นพิเศษ แต่ทุกเช้าเย็น ขณะที่มีการสวดมนต์ประจำวันเช้า—เย็น ณ เทวาลัยที่อยู่ใกล้ก็หันหน้าไปทางโบสถ์แล้วก้มนมัสการ ก็เสร็จพิธี อย่างนี้ก็มี บางท่านได้เชิญเทวรูปต่างๆ มาประดิษฐานไว้ในบ้าน และกระทำบูชาทุกเช้าเย็นเป็นประจำ อย่างนี้ก็มี

๒. เทวัญญู ได้แก่การทำพิธีบูชาไฟ ชนิดที่เรียกว่า “การหวน” ซึ่งหมายถึงการเวียนกลับหรือหมุนเวียนกลับ กล่าวคือ ในการบูชาไฟนั้น ย่อมมีสิ่งของต่างๆ เช่น เนย งาดำ รูป ผงไม้จันทน์ กายาน เป็นต้น ของเหล่านี้ เมื่อนำมาเผาแล้วก็ย่อมทำให้เกิดควันคลบฟุ้งไป ควันเหล่านั้น ภายหลังจะได้กลายมาเป็นเมฆ แล้วเมฆก็จะกลายมาเป็นน้ำฝนอีกชั้นหนึ่ง น้ำฝนช่วยทะนุบำรุงเรือกสวนไร่นา ให้เราทำกสิกรรมได้ผลดีเป็นจันใด สิ่งมงคลต่างๆ ที่เรานำมากระทำัญญู โดยการเผาให้เป็นควันคลบไป ก็ย่อมหวนกลับมาเป็นประโยชน์แก่เราได้อีกด้วย ฉะนั้น การประกอบพิธีเทวัญญูนี้จึงนับว่ามีประโยชน์มาก เพราะทำให้ลมฟ้าอากาศบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น และในทางตรงกันข้าม การทดลองระเบิดปรมาณู ก็ย่อมทำให้ลมฟ้าอากาศไม่บริสุทธิ์ กลับสกปรกเสียหายไปทั่วด้วยรังสีปรมาณู

๓. บัณฑิตยัญญะ ได้แก่การสักการะบูชาบรรพบุรุษ ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และที่ได้ดับสูญไปแล้ว บรรพบุรุษที่เราเรียกว่า บัณฑิต นั้น มีอยู่ด้วยกัน ๔ ประเภท คือ

ก. บิดา มารดา อา น้า ป้า ลุง ที่เป็นบรรพบุรุษสายเลือดแห่งตระกูล พ่อแม่ที่ยังมีชีวิตอยู่

ข. ครูบาอาจารย์ และผู้สอนทางศาสนา หรือศาสนา ตลอดจนผู้เขียนหรือเรียบเรียงหนังสือธรรมะ นักบวช พระเจ้าแผ่นดิน เป็นต้น ที่ยังมีชีวิตอยู่

ค. สิ่งที่มีประโยชน์แก่มนุษย์เราโดยธรรมชาติ เช่น มาตรฐาน ดิน น้ำ ลม ไฟ พระอาทิตย์ พระจันทร์ เป็นต้น

ง. บรรพบุรุษในข้อ ก และ บุคคลต่าง ๆ ในข้อ ข. ที่ได้ดับสูญไปแล้ว

เราจะกระทำอุปัการกิจต่อบรรพบุรุษและท่านเหล่านั้นได้ ก็โดยเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่าน บรรพบุรุษที่ซราภาพมากแล้ว เราก็ควรจะเลี้ยงอาหาร หรือปรนนิบัติอย่างอื่น ๆ ตามควรแก่กาลเทศะ และความเหมาะสม ซึ่งในกรณีนี้ อาจรวมทั้งการสร้างอนุสาวรีย์ สร้างเทรียณและอนุสรณ์สถานหรือสิ่งที่ระลึกอื่น ๆ ด้วยก็ได้

จะเห็นได้ว่าบัณฑิตยัญญะนี้มีประโยชน์มากในด้านสงวนและรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีที่มีคุณค่า เพราะหากชาติบ้านเมืองใดไม่คิดถึง หรือรักษาประเพณี อันจะนำไปสู่บัณฑิตยัญญะนี้แล้วไซ้ ขนบธรรมเนียมและสิ่งดีงามของชาติบ้านเมืองนั้นก็สูญสิ้นไป จะมีเหลือก็แต่สิ่งที่ไม่ดีไม่งามหรืออนุสรณ์แห่งความชั่วเท่านั้น

๔. มนุษย์ยัญญะ ได้แก่การรู้จักต้อนรับแขกและการปฏิบัติในทางที่ดีต่อผู้อื่นทุกะ ทวิคตุมหาเยียมเยียน มนุษย์ยัญญะนี้กินความหมายไปถึงการกระทำเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษย์ด้วย เช่น สร้างหรือทะนุบำรุงโรงเรียน โรงพยาบาล ธรรมศาลา สร้างเทวาลัย หอสมุดสาธารณะ และกระทำอุปัการต่อคนยากจน เป็นต้น ยัญญะนี้จึงย่อมอำนวยความสะดวกให้แก่มวลมนุษย์ และก่อให้เกิดความสุขสันติขึ้นในจิตใจของผู้ประพฤติปฏิบัติด้วย

๕. ภูตยัญญะ ได้แก่การมีอุปการะและเมตตากรุณาต่อสัตว์ทุกประเภททั่วโลก การแสดงออกซึ่งภูตยัญญะ ก็คือการไม่เบียดเบียนใคร ไม่เลือกที่จะเป็นมนุษย์ สัตว์ป่า หรือสัตว์เลี้ยง และแม้แต่ตนเอง คือสัตว์ประเภทปักษี ตลอดจนสัตว์ประเภทน้ำทั้งหลาย

นี่คือ ธรรมะอันสูงส่ง ซึ่งจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่ทั่วโลกและตนเองด้วย ผู้ที่กระทำ ภูตยัญญีนี้แหละที่จะได้นิรวาณ หรือได้โมกษะโดยสันติ ปราศจากกิเลสและความทุกข์เข้ามาพองพาน ในจิตใจก็จะมีความสุขและสุขสันต์เท่านั้น

โดยประการฉะนี้ ถ้าได้พิจารณาโดยถ่องแท้แล้ว ก็จะเห็นได้อย่างกระจ่างชัดว่า การกุศลทั้งหลายล้วนเป็นยัญญะทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น เราจึงควรสรุปได้ว่า ยัญญะ หมายถึง กุศลกรรม หรือ การกระทำที่ดีที่ถูกต้อง

ประโยชน์ของยัญญะ

การกระทำยัญญบูชา ก็เพื่อความอุปการะ ทั้งแก่ตนเองและแก่ชีวะอื่น ๆ ทั่วโลก ในท่ามกลางสภาพการณ์อันอลเวงวุ่นวาย ที่กำลังเป็นอยู่ในโลกนี้ เราจะมาร่วมชุมนุมกัน สวดมนต์วิงวอนเพื่อขอรับสันติภาพจากพระพรหมธาดา ในการที่จะโปรดประทาน สดพุทธี หรือ สุกพุทธี อันเป็นความรู้ชอบ ความเข้าใจชอบ และความสำนึกชอบ ให้แก่มวลมนุษย์ แล้วปวงชนที่มาชุมนุมในการบูชายัญญแต่ละครั้ง ก็จะได้รับคำสั่งสอนทางธรรม ยังผลให้จิตใจเขาทั้งหลายเต็มไปด้วยสัทธรรมอันดีงาม อย่างน้อยในการชุมนุมแต่ละครั้ง ไม่เพียงแต่ทำให้ศาสนิกชนได้รับความรู้เพิ่มขึ้นเท่านั้น หากไมตรีจิตมิตรภาพในท่ามกลางยัญญบูชา นี้แหละจะทำให้ลมฟ้าอากาศบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น โดยมีต้องสงสัย

การปฏิบัติประจำวัน มีอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า พิธีกิริตัน คือ ร้องเพลง สรรเสริญพระเป็นเจ้า หรือออกชื่อของพระเป็นเจ้า ในทำนองร้องเพลงตามจังหวะ และประกอบดนตรีด้วยทั้งเข้าและเย็น เป็นเวลานานถึงชั่วโมง ๆ

บางท่านก็เดินไปพร้อมกับร้องเพลงสวดมนต์บูชาพระเป็นเจ้า หรือร้องเพลง สรรเสริญสฤตีพระเป็นเจ้า เพราะในศาสนาพราหมณ์—ฮินดู การสวดคิดเป็นส่วนประกอบของการบูชายัญญที่สำคัญมาก พระคัมภีร์ต่าง ๆ ทางศาสนาพราหมณ์—ฮินดู ได้สอนไว้ว่า การบูชาโดยร้องเพลงและเต้นรำ พระเป็นเจ้าโปรดเร็วและโปรดพิเศษกว่า อีกแห่งหนึ่งมีบัญญัติไว้ว่า ที่ไหนมีกิริตัน คือ สวดมนต์สฤตีสรรเสริญพระเป็นเจ้าด้วยการร้องเพลง ประกอบดนตรี พระเป็นเจ้าจะเสด็จมาประทับที่นั่น เพราะเหตุนี้ ในศาสนาพราหมณ์—ฮินดู สวดคิดและการบรรเลงดนตรีถือว่า เป็นความสำคัญมากทีเดียว

วันสำคัญทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

วันสำคัญในเดือน ๕

วันสำคัญในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เริ่มต้นศักราชใหม่ตามปฏิทินโหราศาสตร์ตรงกับวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕

ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ ถึง ขึ้น ๙ ค่ำ เรียกว่า นวราตรี ชาวพราหมณ์-ฮินดู ทำการบูชาเจ้าแม่อูมา ซึ่งมี ๙ ปางด้วยกัน แต่ละราตรีทำการบูชาแต่ละปาง ดังนี้

๑. ไศลปุตริ เป็นปางแรก ปางนี้พระแม่เจ้าอูมาเป็นบุตรของภูเขา คือเป็นธิดาของหิมพานต์ ซึ่งเป็นราชาแห่งภูเขาทั้งหลาย

๒. พรหมจาริณี เป็นปางที่สอง ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอูมาเกิดขึ้นเอง ไม่มีพ่อแม่ ปางนี้พระนางอูมา อยู่เป็นโสดตลอดกาล

๓. จันทรฉันทา เป็นปางที่สาม ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอูมาปราบอสูรด้วยเสียวระฆัง

๔. กุชมาณฑา เป็นปางที่สี่ หรือเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า ปางทูลคา ปางนี้เป็นปางที่พระเจ้าอูมาปราบอสูรด้วยอาวุธ ทั้ง ๔ กร

๕. สกนัทมาตา เป็นปางที่ห้า ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอูมาเลี้ยงพระชนกกุมารเป็นโอรสพระศิวะกับอูมาเทวี หรือปารวตี ซึ่งจะไปปราบอสูรต่อไป

๖. กตยายนี เป็นปางที่หก ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอูมาเทวีเป็นเทวีของปีศาจ โดยให้พวกภูติปีศาจเป็นทาสไปปราบอสูร

๗. กาลราตรี หรือกาลี เป็นปางที่เจ็ด ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอูมาเทวีเสวย

๘. มหาเคารี เป็นปางที่แปด ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอุมาเทวีทรงเป็นเจ้าแม่แห่งรัชชาติ จึงเรียกชื่อว่า อันนปุรณา หมายถึง เจ้าแม่ที่ทำให้รัชชาติสมบูรณ์

๙. สิทธิทาตรี เป็นปางที่เก้า ปางนี้เป็นปางที่เจ้าแม่อุมาเทวีกลับเป็นเจ้าแม่แห่งความสำเร็จทุกอย่างทุกประการ

เมื่อทำการบูชาครบทั้ง ๙ วัน ๙ ปางเสร็จแล้ว ก็ทำการบูชาไฟ คือโหมกฐ์ และเซียวกุมารี ๙ คน แทนปางที่ ๙ โดยใช้เด็กผู้หญิงมีอายุไม่เกิน ๑๐ ขวบ ตามลำดับดังนี้ ปางแรกเด็กผู้หญิงมีอายุ ๒ ขวบ ปางที่สองเด็กมีอายุ ๓ ขวบ อย่างนี้เรื่อยไปตามลำดับจนถึงปางที่ ๙ ใช้เด็กผู้หญิงมีอายุ ๒ ขวบ เมื่อเสร็จพิธีแล้ว ประชาชนทั้งหลายที่มา ร่วมชุมนุมในงาน ก็มอบสิ่งของแก่เด็กทั้ง ๙ คน ประชาชนผู้นับถือศาสนาพราหมณ์—ฮินดู เชื่อกันว่า เมื่อทำพิธีนี้เสร็จแล้ว จะไ้ความศักดิ์สิทธิ์ทั้งกายและใจ

วันสำคัญในเดือน ๖

ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๖ เรียกชื่อว่า อกษัตยริติยา การทำบุญกันในวันนี้ เชื่อกันว่า บุญที่ทำในวันนั้นนั้น จะทรงอยู่ชั่ววันรันดร์ และในวันนี้ ปางที่ ๕ ของพระวิษณุ ชื่อ ปรศุรามจะมาปรากฏ

ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ เรียกว่า นฤสิงหจตุรทสี เป็นวันปรากฏของพระวิษณุปางที่ ๓ ชื่อ นฤสิงห์ การประกอบพิธีเพื่อบูชาพระวิษณุเจ้าในวันนี้ เพื่อพิชิตศัตรู

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ เรียกชื่อว่า ไวศาชิปุมิมา เป็นวันศูนย์กลางของสงกรานต์ วันนี้ ทางศาสนาพราหมณ์—ฮินดู ถือว่าสำคัญมาก เพราะตามสุริยคตินั้น ถือว่าเป็นวันเพ็ญแรกของปีประชาชนทำพิธีบูชาไฟ และทำบุญตามประเพณีของตระกูล แต่ละตระกูล ในวันนี้ถ้าสถานที่แห่งใดมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ จะต้องจัดการแท่นพระพุทธรูปนั้น

เดือน ๖ เรียกว่า พระราชพิธีมงคล จรดพระนังคัลแรกนาขวัญ “เป็นพระราชพิธี ๒ วัน กำหนดวันโดยคำนวณตามหลักวิชาโหราศาสตร์ ดังนั้น วันในแต่ละปีจะไม่ตรงกันแต่พิธีพิชมงคลเป็นพิธีสงฆ์ พิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เป็นพิธีพราหมณ์ ความหมายของพระราชพิธีพิชมงคล จรดพระนังคัลแรกนาขวัญ นั้น ก็เพื่อต้องการให้พืชพันธุ์ธัญญาหารในพระราชอาณาจักร อุดมสมบูรณ์ตลอดฤดูกาลการเพาะปลูก โดยขอ

พราหมณ์เจ้าให้ทรงเมตตาต่อประชาราษฎร์ทั้งมวล อีกนัยหนึ่งก็เปรียบเสมือนว่า พระเจ้าแผ่นดินเองทรงประกอบการเกษตรด้วย และเป็นนิมิตหมายว่าฤดูกาลเกษตรได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว

วันที่ ๑๓ เมษายนทุกปี อันเป็นวันสงกรานต์ ฉะนั้น จึงเรียกกันว่าเมษสงกรานต์ หรือ สดุดาสงกรานต์ จัดทำการบูชาพระวิษณุ และจัดการทำบุญด้วยขนมสดุและน้ำ เพื่อเป็นการบำบัดทุกข์แก่คนเฒ่าคนแก่ด้วยกันและน้ำ บางแคว้นในประเทศอินเดีย ถือว่าวันนี้เป็นปีใหม่ด้วย เช่น แคว้นปัญจาบ เป็นต้น เพราะในปัญจาบเดือนนี้เป็นเดือนที่เก็บข้าวสาลีเสร็จ เมื่อการเก็บเกี่ยวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ฉลองปีใหม่เลย

วันสำคัญในเดือน ๗

ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๗ วันนี้เป็นวันแรกที่น้ำของแม่น้ำคงคาจากพรหมโลกไหลลงสู่โลกนี้ คือบนพระเศียรของพระศิวะและน้ำพระแม่คงคาจากพระเศียรของพระศิวะก็ไหลลงสู่เขาหิมาลัย จากภูเขหิมาลัยจึงไหลลงสู่แม่น้ำ ตั้งแต่นั้นแม่น้ำสายนี้จึงเรียกว่าแม่น้ำคงคา ถือกันว่า เป็นวันที่แม่น้ำคงคาเกิดขึ้นในโลกจึงขนานนามว่า คงคาทศมี หรือคังคาทศหรา ชาวบ้านที่ดื่มน้ำที่ไหลอยู่ใกล้แม่น้ำคงคา และตลอดถึงแม่น้ำอื่น ๆ จะจัดเล่นกีฬาในน้ำกัน เช่น การแข่งเรือ ว่ายน้ำ และอื่น ๆ

ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๗ เรียกกันว่า นิรชลาเอกทศี วันบูชาพระวิษณุเจ้าโดยการสวดอาหารและน้ำเป็นเวลา ๒๔ ชั่วโมง คือ ไม่ดื่มน้ำและงดรับประทานอาหารสิ่งของใด ๆ ทั้งสิ้น

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ เรียกว่า เซษฐีปูรณิมา วันเริ่มจากจตุรมาส คือ วันเริ่มต้นแห่งการเข้าพรรษา เป็นเวลา ๔ เดือน ผู้เป็นสันยาสีจะต้องอยู่ประจำที่เป็นเวลา ๔ เดือน ตลอดทั้งเดินทาง ๔ เดือน เพราะเป็นฤดูฝนไปมาไม่สะดวก ในฤดูนี้มีแมลงต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย กลัวจะเดินเหยียบย่ำสัตว์ให้ตาย จะเป็นบาปติดตัว

วันสำคัญในเดือน ๘

ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๘ เรียกว่า วันเรถยาตรา นำเอารูปปฏิมาของพระวิษณุเจ้าขึ้นแท่นรถไม้แปดล้อบ้าน เพื่อให้คนบูชา ถือกันว่าผู้ที่มีโอกาสได้บูชาพระรูปนั้นแล้ว จะมีความ

สุขความเจริญและพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ในเมืองชคัณนาถปุรี แคว้นอัสสัม มีการฉลองพิธีนี้อย่างใหญ่โต

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เรียกว่า คุรุปรณิมาหรือวยาสปรณิมา เป็นวันบูชาครูบาอาจารย์ในวันนี้ มหาฤๅษีวยาสได้รับความสำเร็จในการแต่งตำราต่างๆ เป็นวันเริ่มต้นเขียนตำรา เป็นวันเขียนตำราจบ และเป็นวันเริ่มสอนศิลปวิทยาความรู้ต่าง ๆ แก่ศิษยานุศิษย์ ซึ่งทั้ง ๓ วาระ เป็นวันเดียวกัน

วันสำคัญในเดือน ๘

ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๘ เรียกกันว่า นาคบัณฺฑมิ ในวันที่ชาวพราหมณ์—ฮินดูทำการบูชาพญานาค โดยเอาน้ำนมให้งูและพญานาคกิน ประชาชนถือกันว่า ถ้างูกินน้ำนมของผู้ใด งูจะไม่ทำอันตรายใด ๆ แก่ครอบครัวนั้นตลอดระยะเวลา ๑ ปี ในวันเดียวกันนี้ได้จัดการแสดงศิลปะทางกายและทางอาวุธ เช่น มวยปล้ำ ฟันดาบ เป็นต้น

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เรียกว่า ศราวณีปรณิมา เป็นวันสำคัญโดยเฉพาะสำหรับวรรณะพราหมณ์ แต่ก็มีความสำคัญแก่วรรณะอื่นๆ ด้วย พวกพราหมณ์จะพากันไปสู่แม่น้ำสายต่าง ๆ ตั้งแต่เช้า ทำพิธีทางพระเวทจนกระทั่งถึงตอนบ่าย ต้องอยู่ในน้ำตลอดระยะเวลาที่อ่านคัมภีร์พระเวท โดยการกล่าวอุทิศบุญกุศลที่ทำนั้นให้แก่บรรพบุรุษทุก ๆ คน ในตระกูลของตน คือ ทำการบูชาพระฤาษีที่ล่วงลับไปแล้ว เรียกว่า ฤาษีบูชา ทำการบูชาบรรพบุรุษในตระกูลนั้น เรียกว่า บิดฤๅษบูชา และทำการบูชาเทพต่าง ๆ เรียกว่า เทวบูชา

ตอนเย็นจะมีศิษยานุศิษย์มาหาพราหมณาจารย์ พราหมณาจารย์ก็ผูกด้วยสายสิญจน์ที่ข้อมือให้แก่ศิษย์ และศิษย์ถือว่าเป็นมงคลตลอดปี ตามประเพณีสมัยใหม่ พี่สาวและน้องสาวผูกค้ายให้แก่พี่ชายและน้องชายด้วย เพื่อความเป็นมงคลของครอบครัว พราหมณ์ที่เข้าทำพิธีในวันนี้ ล้วนแต่ได้ผ่านพิธีอุปนยสน์การมีบุญโยปวิตทั้งสิ้น

แรม ๔ ค่ำ เดือน ๘ เรียกว่า คณเศจตุรตี วันนี้เป็นวันบูชาพระคณเศ ผู้บูชาต้องอดอาหารตลอดวัน จนกว่าจะทำพิธีเสร็จแล้ว และให้หัวพระจันทร์ที่ปรากฏขึ้นแล้ว จึงจะรับประทานอาหารได้

แรม ๖ ค่ำ เดือน ๙ เรียกว่า หลษษฐี เป็นวันบูชาพระสุริยเทพ และพี่ชายพระกฤษณะ ชื่อว่า หลเทพ อันเป็นอวตารของพญานาค

แรม ๘ ค่ำ เดือน ๙ เรียกว่า ศรีกฤษณะชนมาฏฐมี วันนี้เป็นวันที่พระกฤษณะมาปรากฏเป็นการฉลองวันอุบัติขึ้นของพระกฤษณะอย่างมโหฬาร ผู้ที่เคร่งครัดในศาสนาจะอดอาหารตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงคืน เมื่อบูชาพระกฤษณะเสร็จในเวลาเที่ยงคืนแล้วจึงมารับประทานอาหาร

แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๙ เรียกว่า กุโศตปาฏนีอมาวस्या พราหมณาจารย์ และคิษณุคุษย์ที่กำลังเรียนพระเวทอยู่ ไปเก็บกุศ คือ หนุ่คาเพื่อนำมาใช้ในพิธีต่าง ๆ ตามปกติหนุ่คาที่จะนำมาใช้ในพิธีทุกวันนี้ที่ไปนำมาในวันอื่นนั้น ใช้ได้เพียง ๒๔ ชั่วโมง แต่หนุ่คาที่เก็บมาใช้นี้ใช้ได้ตลอดปี

วันสำคัญในเดือน ๑๐

ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๑๐ เรียกว่า หรตาลิกาดฤติยา เป็นวันสำคัญของพระแม่เจ้าอุมา และพระศิวะ ตอนที่พระแม่อูมายังเป็นพรหมจารีมีกุมารอยู่นั้น พระนางทรงบำเพ็ญตบะไว้อนให้พระศิวะแต่งงานกับพระองค์ พระศิวะได้เสด็จมาให้ปรากฏต่อพระพักตร์ของพระนาง พร้อมกับให้สัญญาว่าจะแต่งงานกับพระนาง และให้พรว่า สตรีใดบำเพ็ญตบะในวันนั้น จะได้สามีที่ดี และที่มีสามีแล้วก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เรียกว่า มหาลยปูรณิมา ตั้งแต่วันนี้ไปจนถึงวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนเดียวกัน เป็นเวลา ๑๖ วัน ผู้นับถือศาสนาพราหมณ์—ฮินดูจะจัดทำพิธีบูชาสักการะดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยการเซ่นพรามณ์หรือสังยาสีมาฉน์อาหารที่บ้าน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการทำบุญให้แก่ผู้ตาย การทำบุญนี้ จะต้องกำหนดวันให้ตรงกับคติที่ตายของบรรพบุรุษ เช่น บรรพบุรุษตาย ๓ ค่ำ เดือน ๗ ผู้ทำบุญก็เลือกเอาเฉพาะเลข ๓ ในระหว่าง ๑๖ วัน ดังกล่าวแล้ว ซึ่งตรงกับวันศารท หรือ บิตุบักษะ

วันสำคัญในเดือน ๑๑

ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึง ๕ ค่ำ เดือนเดียวกัน เป็นเวลา ๕ วัน เรียกว่า นวราตรี โดยจัดเป็นพิธีบูชาติดต่อกันไปเป็นเวลา ๕ วัน ความพิสดารมีอธิบายอย่างเดียวกันกับวันสำคัญในเดือน ๕

ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า วิชยาทศมี เป็นพิธีบูชาพระอุมาเทวี โดยอ่านออกพระนามว่า วิชยาเทวี วันนี้เป็นวันที่ได้รับชัยชนะสำเร็จอย่างเด็ดขาดของพระนางอุมา ในการปราบอสูร ชื่อนิทาสูระ คือยักษ์ตนหนึ่งที่แปลงมาเป็นควายป่าทำร้ายมนุษย์ พระนางทศกัณฐ์ทรงฆ่าสูรตนนั้นตายที่เมืองไมซอร์ แคว้นกรณาटक โครบรูชาพระนางในวันนี้จะได้รับชัยชนะตลอดปี วันนี้ถือว่าเป็นวันสำคัญของวรรณกะตริย์ อาวุธทุกประเภทที่มีอยู่ในบ้านเรือน จะต้องออกมาให้พราหมณ์เจิมเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของบ้าน

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า ศรทปฺรณิมา หรือ ศสศษปฺรณิมา ในเวลากลางคืนผู้นับถือศาสนาพราหมณ์—ฮินดู ทำพิธีบูชาพระวิษณุเจ้า สิ่งของที่นำมาบูชาพระวิษณุเจ้าในวันนั้นจะเป็นประเภทอาหารหรืออื่นใดก็ตาม จะต้องเป็นสีขาวล้วน เพราะท้องฟ้าแจ่มใสในการภาวนาในวันนั้น ก็ให้ภาวนาในใจว่า วันนี้เป็นวันปราศจากเมฆหมอก ขอให้จิตใจของเราจงแจ่มใส ปราศจาก โลภะ โทสะ โมหะ เติต วันนี้เป็นวันบรรจบครบจตุรมาศ วันนี้ บรรดาพราหมณ์ พรหมจารี และสันยาสี จะออกเดินทางจาริกสั่งสอนประชาชน

แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า อันเตรตี วันนีผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ และฮินดูได้ทำพิธีบูชาพระมหาลักษมี พระคเณศ และพระกุเวร พระแม่สวสวดี และพระอินทร์ เมื่อผู้ทำพิธีกรรมได้ทำการบูชาเสร็จแล้ว ต้องไปซื้อภาชนะ หรือเครื่องอาภรณ์ใหม่ๆ เชื่อกันว่าการซื้อสิ่งของในวันนี้เป็นมงคล

แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า นรกจตุรทสี วันนีในเวลากลางวันพวกพราหมณ์—ฮินดูได้ทำการบูชาพระยายม ด้วยเครื่องสักการะ ในเวลากลางคืน ได้จุดประทีปถวายแก่พระยายม เชื่อกันว่า เมื่อบูชาพระยายมและได้ถวายประทีปแก่พระองค์แล้ว ตายไปจะไม่ไปสู่นรก หากทำกรรมอย่างหนักหนีนรกไม่พ้น ผู้ตายจะเดินทางไปในนรกโดยมี

ประทีปนำทางให้สว่าง วันนี้ ถือกันว่า เป็นวันเกิดของพระหนุมาน อันเป็นปางหนึ่งของพระศิวะด้วย วันนี้มีการบูชาพระหนุมาน ด้วยการบูชาพระหนุมานนี้ จะได้พรจากพระองค์ผู้บูชาจักจะไปทิโตนันเป็นที่พักพิงของพระหนุมาน แต่ส่วนการบูชาพระยายมทำกันที่บ้านของตน

แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า ทิปมาลิกา หรือ ทิปาวลี หรือทิวาลี วันนี้ชาวพราหมณ์—ฮินดูจะทำการบูชาเทพเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ เหมือนกันกับที่กล่าวไว้ในวันสำคัญ ในวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑ และถือว่าวันนี้เป็นวันสำคัญของพระแม่เจ้ามหาลักษมี การบูชานั้นจัดทำกันในตอนเย็น โดยการจุดประทีปโคมไฟไว้ในบ้านตลอดคืน เพื่อเป็นการต้อนรับพระแม่เจ้ามหาลักษมี เชื่อกันว่า เมื่อบูชาพระแม่เจ้ามหาลักษมีแล้วจะได้รับทรัพย์สินเงินทองต่าง ๆ เชื้อโรคต่าง ๆ จะถูกทำลายด้วยดวงประทีป เพราะเป็นเดือนที่ไม่มีแมลง วันนี้เป็นวันสำคัญของวรรณะแพศย์

วันสำคัญในเดือน ๑๒

ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า อันนกุฎะ ในวันนี้ผู้ทำพิธีจะต้องนำอาหาร ๕๖ อย่าง ไปถวายเทพเจ้าในเทวาลัยทุกแห่งเท่าที่สามารถจะไปได้

ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า ยมทวิตียา หรือภราตฤทลิตียา วันนี้พี่ชายหรือน้องชายต้องไปรับประทานอาหารที่บ้านพี่สาวหรือน้องสาว ผู้ชายต้องนำของขวัญไปให้พี่สาวหรือน้องสาวของตน และรับประทานอาหารด้วย เสร็จแล้วพี่สาวหรือน้องสาวก็เจิมลิตที่หน้าให้พี่ชายหรือน้องชาย เพื่อเป็นสิริมงคล

ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า วามนทวาที วันนี้เป็นวันประสูติของพระวามนะ ซึ่งเป็นปางที่ ๕ ของพระนารายณ์ ชาวพราหมณ์—ฮินดู ได้ทำการบูชาถวายพระวามนะหรือพระวิษณุเจ้า ผลที่ได้แก่ผู้ทำการบูชาก็คือ ทำให้เป็นผู้มีสติปัญญารุ่งเรือง

ในคัมภีร์พระเวทหรือคัมภีร์โบราณของภารตวรรษ ได้ระบุแสดงไว้ว่า งานดูเซวราเป็นเทศกาลที่ต้องมีการเฉลิมฉลองอย่างเอิกเกริก เพราะเป็นงานฉลองชัยชนะระหว่างความดีและความชั่ว ตามเรื่องราวในรามายณ์ที่สิ้นสุดด้วยความปราชัยของทศกัณฐ์ ด้วย

พระบารมีของพระแม่วิษยเทวี ชาวเมืองจึงมีการเฉลิมฉลองกันอย่างเต็มที่ มีการประดับประดาประทีปโคมไฟสว่างไสว มีการแสดงนาฏลีลา การประกอบพิธีกรรม การบูชาเพลิง มีการอ่านคัมภีร์พระเวทอันศักดิ์สิทธิ์ และลงท้ายด้วยการนำองค์เทพเทวดาและเทพี ออกแห่ไปตามถนนสายต่าง ๆ ในวันวิชัยทัสมิ

ในงานพิธีเนาวราตรีหรือดูเชร่านี้ ประชาชนพากันถือศีล บ้างก็บำเพ็ญกุศลบนบานศาลกล่าวขอโชคลาภกันตามเจตนารมณ์ เพราะในระยษนี้ถือว่าเป็นวาระที่องค์เทพเจ้าและองค์เจ้าแม่ศรีอุมาเทวี จะเสด็จมารับการเคารพบูชาจากบรรดาสาธุศิษย์ทั่วสารทิศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันวิชัยทัสมิ เจ้าแม่อุมาเทวีจะมาปรากฏในเรือนร่างของคนทรง เพื่อแสดงนาฏลีลา นำหน้าขบวนแห่ไปเยี่ยมเยียนบรรดาสาธุศิษย์ผู้ศรัทธาตามเคหะสถานบ้านเรือนต่าง ๆ เพื่อเป็นการประสิทธิ์ประสาทพรแก่สาธุศิษย์โดยทั่วหน้ากัน

การประกอบพิธีเนาวราตรีนี้จะต้องมีการปลุกเสกร่ายพระเวทรวม ๔ วัน ๔ คืน ถือกันว่าผู้ที่มาร่วมกุศลในระหว่างพิธีนี้ จะได้รับพรชัยมงคลและเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวอย่างยิ่ง ชาวภารตจึงได้ยึดถือและปฏิบัติพิธีดังกล่าวนี้สืบต่อกันมาจนกระทั่งทุกวันนี้ โดยมีสาธุศิษย์ชาวไทย จีน และต่างชาติคอยต้อนรับขบวนแห่องค์เจ้าแม่ ในวันวิชัยทัสมิด้วยความศรัทธา ซึ่งในงานวันวิชัยทัสมิ โดยเฉพาะวันแห่งนี้ จะมีสาธุศิษย์ผู้เข้าร่วมขบวนและผู้ร่วมชมงานประมาณ ๓-๔ หมื่นคน

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า ไวภุฏฐะจตุรทธี วันนี้เป็นวันทำการบูชาพระวิษณุเจ้าผู้ทำการบูชาแล้ว หากตายไปจะไปเกิดในโลกไวภุฏฐะ อันเป็นที่สถิตของพระวิษณุในวันนี้ยังได้มีการบูชาพระวิษณุ และพระศิวะสลับกันไป ตามปกติคนจะบูชาพระวิษณุเจ้าด้วยใบกะเพราแดง และถวายบูชาพระศิวะด้วยใบมะตูม แต่วันนี้การถวายจะตรงกันข้าม การบูชาพระวิษณุในวันนี้อย่อมได้ผลในทางจิตใจ ส่วนการบูชาพระศิวะในวันนี้จะได้ผลในทางวัตถุ

วันสำคัญในเดือนนี้

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า ศารทียปูรณิมาที่สองหรือการตักปูรณิมา วันนี้เป็นการจัดการบูชาถวายพระวิษณุ และถวายประทีปแก่เทพเจ้าทั้งหลายในเทวาลัยต่าง ๆ บนท้องฟ้า และในน้ำถือกันว่า เมื่อถวายประทีปไปแล้วจะได้รับแสงสว่างในภายใน ดวงประทีปจะนำวิญญานของผู้ถวายเมื่อตายไปสู่คติที่ดี

ขึ้น ๖ ค่ำ ถึงแรม ๖ ค่ำ เดือนยี่ รวมเวลา ๑๕ วัน เป็นพระราชพิธีตรียม์-พวตรีปาวาย เป็นพิธีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอุปถัมภ์ ให้พราหมณ์เป็นผู้ประกอบพระราชพิธีบูชาพระอิศวรและพระนารายณ์ เรียกว่า "ตรีปาวาย" เป็นเวลา ๕ วันพระราชพิธีตรียม์พวตรีปาวายเป็น พระราชพิธีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ซึ่งทำในเดือน ๖ อันเป็นพิธีเริ่มการเพาะปลูก ส่วนพิธีพินธุธัญญาหารพระราชพิธีตรียม์พวตรีปาวาย เป็นพิธีเฉลิมฉลองที่พระเป็นเจ้าเสด็จมายังโลกและยังเป็นพิธีหลังการเก็บเกี่ยวพิธีพินธุธัญญาหารแล้ว จึงจัดธัญญาหารและพลาหารถวายแด่เทพเจ้าที่เสด็จมาเพื่อระลึกถึงพระคุณ เป็นการแสดงซึ่งความกตัญญูทดแทนต่อเทวดาที่ทรงประทานพรให้ข้าวกล้าและธัญญาหารพลาหารทำให้ประเทศชาติและประชาชนมีความอุดมสมบูรณ์โดยทั่วกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงอุปถัมภ์พระราชพิธีนี้มาแต่โบราณกาลจนปัจจุบันนี้

วันสำคัญในเดือน ๓

ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๓ เรียกว่า วสันตปูญจมี วันนี้ชาวพราหมณ์—ฮินดูจะทำการบูชาพระแม่เจ้าสรัสวดี เพื่อให้ผู้บูชามีสติปัญญาดีขึ้น และวันนี้ก็ได้ทำการบูชาพระกามเทพด้วย เพื่อป้องกันมิให้จิตตกไปสู่อารมณ์ฝ่ายต่ำ และวันเดียวกันนี้ก็ได้อธิษฐานขอพรจากพระวิษณุเจ้าด้วย เดือน ๓ นี้ ถือกันว่าเป็นเดือนทำบุญตลอด ประชาชนจะพากันไปสู่น้ำทุกสายเพื่ออาบน้ำล้างบาป บางคนไปพักอยู่ใกล้แม่น้ำตลอดทั้งเดือน

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ เรียกว่า มาฆีปูรณิมา ผู้นับถือเทพเจ้าองค์ใดก็จะบูชาเทพเจ้าองค์นั้น ถือว่าวันนี้เป็นวันสำคัญมากในด้านการบูชาการกุศล คือกุศลผลบุญที่บังเกิดขึ้นเนื่องจากการบูชา

วันที่ ๑๔ มกราคม ทุก ๆ ปี เป็นวันสงกรานต์เรียกว่า วันมาฆสงกรานต์ ชาวพราหมณ์—ฮินดูนำเอาข้าวกับถั่วปนกันถวายเทพเจ้า พราหมณ์ และสันยาสี วันนี้เป็นวันทำบุญกันเป็นการใหญ่เรียกวันนี้ว่า ชีจรี